Brabants

Kwartaalblad over Brabantse taal

Jaargang 1, nummer 1, juni 2014

Gerard van Maasakkers, de meest gelauwerde zanger van Brabant

Elfde Brabantse Dialectenfestival in Lieshout.

Alle kanten op! Brabants Boekenweekboek 2014

Brabants bloesem, de mooiste dialectgedichten van Noord-Brabant

Brabants nummer 1

Inhoud

1 **Gerard van Maasakkers** (Omslagfoto Ronald Rietman)

3 **Brabants Nieuw en Anders**

4 **Van de redactie**

4 **Gerard van Maasakkers, de meest gelauwerde zanger van Brabant.**

7 **Het elfde Brabants Dialectenfestival in Lieshout**

8 **Alle kanten op!**

10 **Frans Hoppenbrouwers**

12 **Alle zeuve...**

12 **Verzonken woorden: Bankegèld**

13 **Grootschalig dialectonderzoek.**

14 **De Brabantse Spot- en Scheldnamen**

15 Junt: **Pliesie**

16 **Goed boeren in 't vurste gebont**

18 **Nijntje op z'n Brabants**

18 Wim Daniëls: **Ons durske**

19 **Brabantse Spreukenkalender 2015**

20 **Has van Rukven, alias Dr. Fulco van der Heijden**

21 **Alle 013 goed**

22 **In munnen hof**

23 **Guide Gezelle, de taaltovenaar**

24 Henk Janssen: **Nòr Rüdesheim**

25 Gerard Ulijn: **Rètse**

26 Giel van Gastel: **Mei**

26 **30+1 jaar volksmuziek De Glacis**

28 Riny Boeijen: **Noes**

29 Edy Minnebach: **De rèès omwoog**

30 **Overdrijving in spreekwoorden en uitdrukkingen**

31 Gerlaine Piters-Jansen: **Veurjaor '77**

32 **"Allez Soldaat" Als de wolven janken**

33 Diny van Oostrum: **Vruute**

34 **Brabants bloesem**

35 **Voorkeursspelling Brabants**

35 **Colofon**

36 Erik van Os: **Aacht kènder: hèt ze mar groot**

36 Mientje Wever: **Schiphol**

36 Prent van Van Hepscheuten: **Golfen**

Brabants

Nieuw en anders

Het is inmiddels anderhalf jaar geleden dat het voormalige kwartaalblad Brabants voor het laatst verscheen. Mede door het wegvallen van een subsidie kon de toenmalige uitgever dat blad niet langer voortzetten. Daarmee kwam er na negen complete jaargangen in december 2012 een einde aan een bijzonder blad voor de liefhebbers van onze mooie Brabantse taal.

In de afgelopen maanden heeft een kleine groep dialectliefhebbers allerlei opties bekeken om toch weer een tijdschrift à la Brabants uit te brengen. Vandaag kunnen wij u goed nieuws brengen. Het is ons gelukt om een nieuw, een ander, een minstens zo mooi blad te laten verschijnen. Sterker nog, u hebt het eerste exemplaar al in handen. Onder een naam die in originaliteit niet voor zijn illustere voorganger onderdoet: Brabants.

Dit nieuwe en andere Brabants verschijnt vier keer per jaar. Het blad wordt uitgegeven door de Stichting Brabants. Een stichting die onlangs speciaal voor deze activiteit is opgericht en in Uden zetelt. Samen met de enthousiaste redactie willen wij ervoor zorgen, dat u weer opnieuw kunt genieten van publicaties over al het moois dat de Brabantse dialecten - in woord en muziek - u te bieden hebben.

We hopen, nee, we rekenen erop, dat u ons initiatief steunt. Dat kunt u het allerbeste doen door een jaarabonnement te nemen. Voor slechts € 24,-- per jaar hebt u een jaar lang ruim zicht op dit unieke podium voor de Brabantse taal.

Vul vandaag nog de bijgevoegde aanmeldingskaart in en stuur die naar Stichting Brabants, Huub van Lieshoutstraat 6, 5401 BV Uden.
Of meld u aan voor een abonnement door een e-mail te sturen naar brabantsdigitaal@gmail.com

Doe met ons mee. Samen kunnen wij ervoor zorgen dat dit belangrijke culturele erfgoed, ons mooie Brabants, in al zijn verscheidenheid, door middel van dit blad een passend platform voor studie en kennisuitwisseling houdt.

Henk Janssen, voorzitter Stichting Brabants

VAN DE REDACTIE

Beste lezeressen en lezers,

Met trots en zeker ook met grote blijdschap presenteren wij u, zij het anderhalf jaar later dan we eigenlijk hadden gewild, een nieuw Brabants. Een unieke kwartaaluitgave, waar de redactie enthousiast de schouders onder heeft gezet. Daardoor kunnen wij u, naar wij menen, een kwalitatief hoogstaand en erg interessant eindproduct aanbieden.
Onze oprechte dank gaat uit naar Henk Janssen, die weliswaar tegenwoordig in Hilversum woont, maar toch nog met hart en ziel verknocht is aan 'zijn' Brabant en bij de dialectliefhebbers in onze provincie zeker geen onbekende zal zijn. Hij heeft het initiatief genomen om te komen tot de Stichting Brabants en zonder deze stichting zou het verschijnen van Brabants onmogelijk zijn geweest. De redactie beseft dit terdege en heeft het vaste voornemen het vertrouwen en de steun van de Stichting Brabants volledig waardig te zijn en te blijven.
Tevens prijzen wij ons gelukkig, dat Cor Swanenberg de belangrijke functie van secretaris op zich heeft willen nemen. Daar kunt u dus voortaan terecht met uw inhoudelijke bijdragen aan Brabants.
Prof. dr. Jos Swanenberg, Ed Schilders, Riny Boeijen en hoofdredacteur Jan Luysterburg maken de redactie verder compleet. Tevens kunnen wij gelukkig rekenen op bijdragen van een aantal vaste medewerkers.
Onze inspiratie hebben we in deze eerste aflevering hoofdzakelijk geput uit *Alle kanten op!* (het Brabants Boekenweekboek 2014) en *Brabants bloesem* (een unieke bloemlezing van gedichten in Brabants dialect). Daarnaast hebben we uiteraard veel aandacht voor Gerard van Maasakkers, die voor de tweede keer de Annie M.G. Schmidtprijs in de wacht heeft gesleept, en voor vele andere zaken die de Brabantse dialecten en taal betreffen.
Wij hopen uit de grond van ons hart, dat deze eerste editie van Brabants u dermate aanspreekt, dat u onmiddellijk besluit de aanmeldingskaart in te vullen en op te sturen of u digitaal aan te melden als abonnee door een e-mailbericht te sturen naar
brabantsdigitaal@gmail.com.

En natuurlijk wensen wij u veel leesplezier. ■

COR SWANENBERG

Gerard van Maasakkers,

de meest gelauwerde zanger van Brabant

Foto Peter van Casteren

Toen we hoorden dat Gerard van Maasakkers voor de tweede keer de Annie M.G. Schmidtprijs in de wacht had gesleept, was dat aanleiding om naar zijn woonplaats Budel te reizen voor een vraaggesprek.

Op onze vraag om een interview was bijna per kerende post een positief antwoord gekomen. Vanzelfsprekend waren we daar gelukkig mee, want Gerard is buiten kijf een druk bezet man. We zagen hem bij Pauw en Witteman, bij *De Wereld Draait Door* en op Omroep Brabant. Als je zijn concertagenda van de maand april bekijkt, zie je dat hij maar liefst tien keer op pad moest voor voorstellingen van zijn theatershow Allez. (Overigens stond er acht keer het woord 'Uitverkocht' achter.) Het moge duidelijk zijn: het betrof hier een interview met een succesvolle artiest en het voelde als een privilege.
Het was toch al een glorieuze voorjaarsdag. De bermen pronkend met bloeiend koolzaad, fluitenkruid, pinksterbloemen en margrieten deden me aan Pallieter denken.
We arriveerden op de afgesproken tijd in de Kerkstraat, waar de laureaat een mooi huis bewoont met besloten tuin in het hart van het dorp.
Ik werd hartelijk ontvangen door de gastheer en twee vriendelijke honden. Omdat het zo'n aangenaam weer was, zouden we buiten gaan zitten. Op mijn vraag hoe hij in deze Brabantse enclave in Limburg terecht was gekomen, was zijn antwoord: "Door dit huis."
Terwijl Gerard in de weer was met verse thee, bewonderde ik de inventaris van de tuin. Een idyllisch overlommerde zitplaats onder een bloeiende sneeuwklokjesboom (die deftig Halesia carolina heet), een vijgenboom, een gekortwiekte magnolia, kornoelje, klimop, wilde wingerd en een jonge appelboom (Cox's orange pippins). De lelietjes van dalen geurden volop in de ondergroei tussen vaarns, helleborus, acanthus en schoenlappersplant. Een met taxushaag omgeven tuin die weinig onderhoud vergt.

Gerard, jouw lied 'Mijn kind' is verkozen tot beste theaterlied. Voor de tweede keer de Annie M.G. Schmidtprijs. Hoe voelt dat?

Ik werd een maand tevoren gebeld en het drong niet tot me door. De tekst van Peer Wittenbols was al als een verrassing gekomen. Ik had het idee over dit thema eerder bij hem geopperd. Mijn vriend Frank is de vader van een dochter en een zoon en ik ben nu wat zij noemen hun 'pluspapa'. Dat is eigenlijk wel heel bijzonder... En het is de eerste keer dat Mike Roelofs de muziek componeerde. Het is natuurlijk prachtig.

Jouw winnende lied van vorige keer 'Zomaar onverwacht' met zijn gesublimeerde emotie vanwege het afscheid van je vriend Wim was al zo sterk. En 'Mijn kind' heeft ook weer zo'n bijzondere tekst: 'Denkend aan het kind dat ik nooit had...' ' Vreemd da ge iemand soms mist die d'r nooit is gewist...'

Ondertussen heb jij veel liedjes die zo'n zelfde ontroerend gevoel geven. Ik denk aan 'Achter de schuur, Liedje van altijd, Koffie, As ge ooit, Ik kom wa later' en 'Salve Regina'. Heb je met 'Hedde efkes' de kerk vaarwel gezegd? (Lieven Heer, ik vuul 't nie meer...)

Het instituut wel, maar ik heb heel veel aan de kerk gehad... Gevoel voor mystiek, rituelen, theater... Gregoriaans en kunst! Als ik de katholieke kerk niet gekend had, waren mijn melodieën heel anders geweest. Het is zelfs zo dat Salve Regina eigenlijk het eerste lied was dat me een drempel over heeft gebracht en sindsdien weet ik veel meer in welke richting ik werken wil. Toen ik Salve Regina voor een groot publiek zong en iedereen spontaan mee begon te zingen, dacht ik: "God, wat gebeurt me hier nou!?" En ik wist ook meteen dat ik op de goede weg was.

Jij weet de ontroering heel delicaat te vangen in weinig woorden. De tekst maakt de weemoed vaak heel herkenbaar en toegankelijk. Wat is voor jou het belangrijkste? Tekst of melodie?

Ik moet een sleutelzin hebben (die in de strofe of het refrein van een lied terecht kan komen) en een melodie. Als die twee dingen gevonden zijn, kan ik de rest ook.

Ik heb in de voorbereiding van ons gesprek even gekeken op jouw nummers op You tube. Er staan wel zo'n veertig liedjes

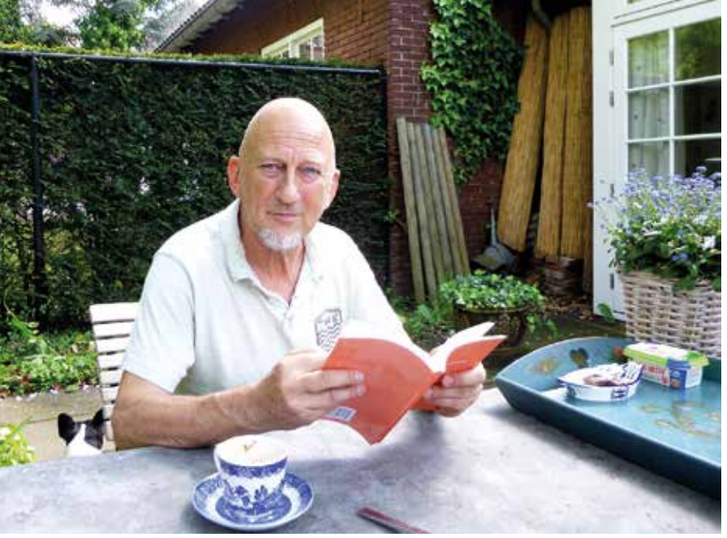

Foto Cor Swanenberg

van jou op internet en het viel me daarbij op dat er zo'n grote bezoekersaantallen bij staan: bij "Hee gaode mee" bijvoorbeeld: 107.168!

Is dat zo? Dat was me onbekend, want ik kijk daar eigenlijk nooit naar. Maar laat ik maar zeggen dat ik daarover verbaasd en blij ben.

Op internet heb ik dus ook je concertagenda bekeken en dan denk ik: Nou, die Gerard moet toch wel een goede fysieke conditie hebben om dat allemaal in topvorm af te werken. Doe jij wat voor je lichamelijke fitness?

Jazeker. Ik werk wel zo'n drie keer in de week aan mijn fysiek en ik wandel graag. Ik werk zelfs met gewichten en het gaat me nog goed af.

Geridderd, Zilveren Tulp, Gouden Harp, Ad de Laatprijs, Hertog Jan, ereburger van Brabant, Jan Naaijkensprijs, Vergulde Klomp, ereburger van Nuenen en nu dus weer de Annie M.G. Schmidtprijs ... Jij moet een heel volle prijzenkast hebben en bent de meest gelauwerde zanger van onze provincie. Op welke prijs ben je het meest trots?

Ja mijn prijzenkast is zo vol dat ik er een aantal naar boven heb gedaan. Maar het meest trots ben ik op *Den dwersklippel met het Wit Voetje*. Dat is een onderscheiding van de Nuenense carnavalsvereniging voor mensen die tegen gevestigde meningen durven in te gaan. Je zou het een beloning voor positieve 'dwersheid' kunnen noemen en dat ik daarvoor ben uitverkoren, vind ik heel raak. *(Ja, als hovenierszoon was je denkelijk voorbestemd landschapsarchitect of boomkweker te worden en je wordt zanger.)* Trouwens de eer die mij in Valkenswaard in 2007 ten deel is gevallen met een Bloemencorso gebaseerd op mijn liedteksten scoort ook heel hoog. Er is zelfs een dahlia naar me vernoemd! Kleur geel en oud-rose. En er is een prachtig kleurrijk boek bij verschenen: *Bloemencorso Valkenswaard ontmoet Gerard van Maasakkers*. Ik zal het je straks meegeven. Ik waardeer die uitverkiezingen extra, omdat ik door gewone mensen onderscheiden ben en niet door een of andere commissie.

Jouw taal heeft maar een lichte dialecttoets en toch worden de teksten daardoor heel Brabants. Bijkomend voordeel is dat je overal in het land makkelijk te volgen bent. Ik vind het dan eigenlijk wel vreemd dat je nauwelijks voorstellingen in België hebt.

Ja, dat is zo. Ik denk dat ik voor onze zuiderburen niet Hollands genoeg klink. 'Echte' Hollanders, als Rik de Leeuw, Stef Bos, Thé Lau, Bram Vermeulen zie en hoor je regelmatig op de Belgische radio en TV... Dat ervaren de Belgen misschien als meer bijzonder.

Gerard, je bent een artiest die zijn sporen ruimschoots verdiend heeft. Ik hoorde je op TV zeggen dat je nog niet aan stoppen denkt. Gelukkig! Je bent veel te goed om ermee op te houden... Maar wat zijn je plannen voor de nabije toekomst?

Nou, ik wil niet meer drie, vier keer in de week het land afreizen voor mijn voorstellingen. Ik wil meer thuis en meer in Gent zijn bij Frank. Deze zomer ga ik weer schrijven en misschien moet ik mezelf opnieuw uitvinden...Het moet allemaal wel oorspronkelijk blijven.

Gerard, veel succes, veel geluk en hartelijk dank. Zeker ook voor het Bloemencorso-boek! ■

Het Brabants Dialectenfestival in Lieshout in 2014

Op 8 juni, Eerste Pinksterdag, zullen veel liefhebbers van de eigen taal en cultuur naar het tweejaarlijkse Brabantse Dialectenfestival komen. Dit evenement vindt voor de elfde keer plaats in het centrum van Lieshout (gemeente Laarbeek). Deze keer is gekozen voor het thema: de *kiendjes van de keinder* (de kleinkinderen dus).

Op deze zondag om 12.00 uur zal Ineke Strouken, directeur bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed, dit evenement officieel openen. Hierna beginnen de optredens op de diverse podia die geplaatst zijn in het dorpscentrum van Lieshout, buiten en binnen. In totaal treden maar liefst veertig (!) artiesten en groepen op. Een programmaboekje met alle wetenswaardigheden omtrent het festival is in het dorpshuis en in de kraam op de markt voor € 2,-- verkrijgbaar.

Gerard op het Brabants Dialectenfestival in Lieshout.

Er zijn diverse dialectkraampjes met boeken en cd's en er staan kramen met streekproducten. De dag van het Brabants dialect krijgt aan het einde van de middag zijn apotheose in een slotoptreden op de kiosk in hartje Lieshout. 's Middags worden in het dorpshuis de winnaars bekendgemaakt van de schrijfwedstrijd. De dialectpenningen voor beste verhaal, gedicht of liedtekst worden uitgereikt.

Op vrijdag 6 juni is er vooraf aan dit grote gebeuren in Lieshout een jeugdmiddag. Hiervoor worden de groepen 7 en 8 van de basisscholen van Lieshout en Mariahout uitgenodigd. De leerlingen leveren zelf een dialectbijdrage in de vorm van een verhaal, lied of sketch. Er wordt een quiz gehouden en de Volkelse zangeres MarieChristien treedt er op.

Op zaterdag 7 juni staat de Martien Coppensprijs (fotowedstrijd) in het middelpunt. De prijsuitreiking vindt plaats voor de opening van de tentoonstelling van genomineerde foto-inzendingen.

Er zijn fijnproevers die alle dialectenfestivals in Lieshout meegemaakt hebben en het evenement voor geen goud willen missen. Ze hebben er wonderschone herinneringen aan. Lieshout geeft dan ook vanouds een prachtig overzicht aan artiesten die met hun dialect begaan zijn en pro deo optreden. In het verleden vertoonden Ad de Laat, Arie van Roozendaal, Nol van Roessel en Willem Iven hun kunsten hier. Vandaag de dag zijn er legio navolgers die er hun beste beentje voor zetten.

Bij slecht weer vinden alle optredens op zondag op binnenpodia plaats. Het festival gaat dus altijd door. Bij elke editie komen er duizenden bezoekers. Daarop rekent de organisatie ook deze keer. Kom en geniet van onze eigen taal! De toegang is geheel gratis. ■

JAN LUYSTERBURG

Alle kanten op!

Het Brabants Boekenweekboek 2014

Het is overal crisis, maar niet in de Brabantse dialectschrijverij. Dat constateerden Cor Swanenberg en Jan Luysterburg bij het redigeren van het alweer negende Brabants Boekenweekboek. *Alle kanten op!* Vol overgave stortten 51 dichters en schrijvers zich op dit aantrekkelijke thema. Iris Bongers voorzag het geheel weer van prachtige tekeningen. Het resultaat mag dan ook gezien en vooral gelezen worden.

Tijdens de zeer drukbezochte presentatie van het boek op zondag 23 februari in de zaal van gemeenschapshuis De Hoeve te Lith werd het eerste exemplaar dankbaar in ontvangst genomen door burgemeester Mevrouw drs. W.J.L. (Wobine) Buijs-Glaudemans van de gemeente Oss. Zij reikte tevens de Willem Ivenprijs uit aan Riny Boeijen, nadat de jury, die bestond uit Piet Vos, Rosé Lokhoff en Leo Hoeks, de winnaar had bekendgemaakt.
De verhalen en gedichten waren ingezonden door 13 vrouwen en 38 mannen. Hierbij waren 12 inzenders die het jaar ervoor (nog) niet meededen. Daaruit mogen we voorzichtig de conclusie trekken, dat het Brabants Boekenweek in beweging is en vermoedelijk een verjongingsproces ondergaat. Er deed zich nóg een opvallend verschijnsel voor: maar liefst 8 inzendingen kwamen vanuit het uiterste westen van de provincie (3 uit Woensdrecht, 3 uit Bergen op Zoom en 2 uit Halsteren).

Openbaar vervoer
Wij vonden het wel interessant om naar aanleiding van het thema van dit jaar eens te kijken, welke manieren van reizen door de diverse inzenders werden beschreven. Ook op die manier is de rijke variatie aan verhalen en gedichten voor de lezer zonneklaar.
Paul Asselbergs gebruikt de bus en de trein als aanleiding om op de wijze van Willem Iven grappige gebeurtenissen te vertellen.
Henk van Beek gebruikt de trein om naar de Waddeneilanden te gaan en na een week weer blij huiswaarts te keren.
Harry van den Berselaar beleeft mee, hoe kleine jongens voor het eerst mee mogen met de trein.
Johan Biemans maakt met een uitgebreid gezelschap een busreis naar de nieuwe schouwburg in Eindhoven.
Jan Brouwers maakt een mislukte treinreis naar Den Haag om Prinsjesdag mee te maken.
Willy Groffen is per fiets vanuit zijn woonplaats uren eerder in Zeeuws-Vlaanderen dan zijn moeder per openbaar vervoer.
Adri Hoppenbrouwers gaat met een reisgenote per slaaptrein naar Berlijn.
Junt ziet het hele leven als één grote treinreis.
Will Segers heeft een benauwende jeugdherinnering aan een bustripje naar België.
Cor Swanenberg herbeleeft zijn jeugd als hij op Sumatra vanuit de bus een vliegerend jongetje ziet zwaaien.

Auto en touringcar
Natuurlijk wordt er in het boek ook heel wat afgereisd per auto. Zo heeft Brigit Bakx-Hermans pech onderweg tijdens een vakantie in Spanje.
Joep Iven beschrijft, hoe er voor Nilleske een merkwaardig verband is tussen een ritje met de auto en de natuur.
Ton van de Watering beleeft een angstig avontuur op een nauwelijks berijdbaar binnenweggetje in Kroatië.
Willemien Willems-van de Moosdijk heeft in Frankrijk dagenlang oponthoud vanwege een kapotte auto.
Jan Luysterburg gaat per auto op zoek naar de rust van de volmaakte symmetrie.
Lein den Bleui vraagt zich af of een dagje naar het strand van Scheveningen nou wel of niet leuk is voor zijn vrouw.
Het gezelschap van Wout van Venrooij zegt veel gezien te hebben, maar de hoofdzaak bleek toch het eten en drinken.
Het reisje van Ad Louwers naar Benidorm viel gruwelijk tegen.

Allerlei
Het komt ook voor, dat allerlei voertuigen worden genoemd. Narus van Balkum bijvoorbeeld rijdt mee met paard en kar van een boer, maar rijdt ook op een oude fiets en later met een 'gerijtje'.

Overhandiging van het eerste exemplaar door Jan Luysterburg aan de burgemeester van Oss. Foto Frans v.d. Bogaard

Riny Boeijen, de winnaar van de Willem Ivenprijs, laat zijn personages naar Indonesië reizen. Per vliegtuig uiteraard, maar in het land zelf doet het vervoer er niet meer toe.
Noud Bongers voelt zich een bevoorrecht mens, omdat hij als één van de weinigen via de 'knoop op de Mòskant' van tijd tot tijd in de buitenwereld komt. Per motor, per vrachtwagen of per auto.
Bruukske maakt zijn reis te voet, op zijn klompen.
Hennie de Groot maakt met de hele buurt een dagtochtje met de Jan Plezier.
Nellie de Groot-Cooijmans maakt haar eerste 'cruise' op het vrachtschip van oom en tante.
Jeanne Franke maakt een reis naar de maan en het hoe doet er niet toe.
De hoofdfiguur van Henk Janssen bouwt een boot, waarmee hij helaas nooit zal varen.
Frans Nefs heeft veel gereisd, maar herbeleeft zijn reizen tegenwoordig via het internet.
Jan van Rijthoven schildert een borrelpraatje over reizen en over de Duitse taal.
Wim van Rooij mijmert over een verdwenen verschijnsel: paard en kar, *hupkes stront* achterlatend.
C.J.Verhoeven reist door de veranderingen in de landbouw tussen 1900 en 2000.
Paula Franken somt de tegenslagen op tijdens haar reizen en besluit voortaan thuis te blijven.
Ook Toon Kunnings legt uit waarom hij niet meer op reis wil.

Poëzie
Uit de aard der zaak behandelen de gedichten het onderwerp 'reizen' heel anders dan het proza. Maar ook hier is er een rijke variatie aan thema's.
Piet van Beers laat een bejaarde man zonder zijn vrouw een uitstapje maken en dat loopt natuurlijk helemaal mis.
Henri de Booi haalt herinneringen op aan vroegere reisjes.
Jacques van Gerven heeft in een ver hotel heimwee naar Brabant.
Bert van de Graft vertelt dat zijn snipperdag anders liep dan hij had verwacht.
Tonny van de Graft geeft moeder haar zin, maar de door haar gewenste fietstocht duurt maar kort.
Ans van Kessel maakt een vliegreis naar haar geëmigreerde familieleden.
Jos Naaijkens laat zijn buurman een keer mooi weer hebben tijdens zijn vakantie.
Toine Nooijens laat ons in fraaie bewoordingen weten, dat de toekomst in nevels verborgen ligt.
Gerlaine Piters-Jansen blijft een kind tijdens haar droomreizen.
Gerard Schalkx herbeleeft zijn leven op knooppunt de Nege Dreve.
Elly Schepers-Corstjens beschrijft de Zonnebloemboot als laatste levensfase.
Ad van Schijndel laat het getal 40 een belangrijke rol spelen bij al zijn daden.
Piet Snijders vindt de plaatjes in de vakantiegidsen misleiding.
Marja van Trier smacht naar reis- en avonturenverhalen die ze zelf nooit zal kunnen meemaken.
Gerard Ulijn vindt dat er niks gaat boven 'Meege' en toch trekt hij er ieder jaar weer op uit.
JACE van de Ven beschrijft het proces van overtrekkende ganzen.
Henriëtte Vunderink vindt het altijd weer fijn om thuis te komen.
Mientje Wever tenslotte neemt op Schiphol afscheid van haar zoon.

Goud
Deze uitgebreide opsomming geven wij hier om alle 51 inzenders de eer te geven die hen toekomt, terwijl we tevens de hoop koesteren dat we de lezer hiermee uiterst nieuwsgierig hebben gemaakt naar de totale inhoud van het Brabants Boekenweekboek 2014. Ons advies: ga naar de boekhandel en koop *Alle kanten op!* U heeft dan goud in handen. ■

NAMENS DE REDACTIE VAN BRABANTS, ED SCHILDERS

Frans Hoppenbrouwers 1940-2013

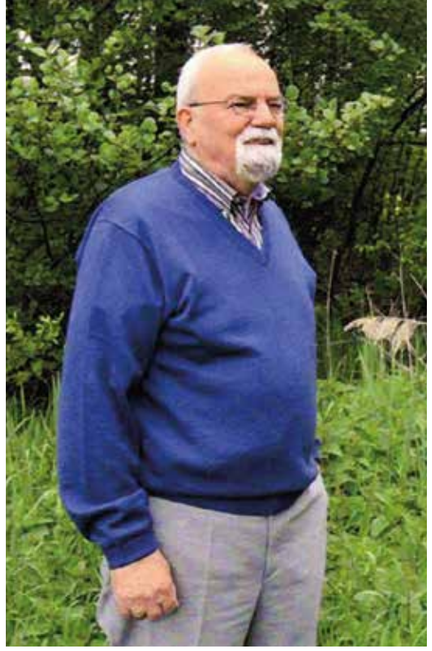

Op 21 november 2013 overleed in zijn woonplaats Valkenswaard de dichter en schrijver Frans Hoppenbrouwers. Op donderdag 'Horariae preces vespertinae', zoals hij die dag betitelde in zijn *Calendarium poeticum*, een van de 'norse dagen'. Frans Hoppenbrouwers is 72 jaar geworden. Hoewel hij al enige jaren behandelingen onderging, bleef hij tot kort voor het einde intensief schrijven en publiceren zodra de chemokuren en zijn lichaam dat weer toelieten. Tot 1 januari 2013 was hij, vanaf 2005, de 'huisdichter' van zijn woonplaats. Zesentwintig van zijn gedichten over Valkenswaard werden uitgekozen voor het project 'Beleef het gedicht', dat onder andere bestaat uit een poëtische wandelroute door de gemeente. De inhuldiging van deze poëzieroute op 17 november 2013 heeft hij niet meer kunnen bijwonen.

Frans Hoppenbrouwers hechtte grote waarde aan de beschikbaarheid van zijn werk voor een zo groot mogelijk lezerspubliek. Om die reden besloot hij vrijwel zijn gehele oeuvre op website Cultureel Brabant (CuBra) ter beschikking te stellen. Zijn meest recente bijdrage bestaat uit een honderdtal korte bespiegelingen aan de hand van de vogels die hij in zijn jeugdjaren had leren koesteren, van appelvink tot zwartkop. De natuur is voor Hoppenbrouwers altijd een belangrijke bron van inspiratie geweest, net als het leven in en de mensen van de streek die hij door en door kende, de Kempen. Zonder cynisme maar met gepaste weemoed blikte hij graag terug op het eenvoudige leven dat hij in zijn jeugd meebeleefd had, en op de taal die hij toen leerde. Een groot deel van zijn dichtwerk is geschreven in het dialect van Valkenswaard, met soms een vleugje Westerhovens, en kenmerkt zich door toegankelijkheid. Want wat Hoppenbrouwers ook schreef, hij wilde begrepen worden door een groot en divers publiek, maar vooral door zijn directe omgeving. Daarbij stelde hij strenge eisen aan de letterkundige kwaliteit. Als redacteur van het tijdschrift 'Brabants' kende hij geen genade voor streekdichters die het niet zo nauw namen met het metrum, of die zich bezondigden aan rijmdwang. Zijn bundel *'n Snee irluk bróód ût de Kempe* (1981) behoort tot de beste Brabantse dialectpoëzie. Veel van de gedichten in de streektaal werden geschreven voor en gepubliceerd in de krantenrubriek en boekenreeks 'Kroniek van de Kempen' (1980-2001), waarvan Hoppenbrouwers mederedacteur was. In 'Brabants' tekende hij onder andere voor een rubriek waarin hij zijn favoriete gedichten uit de wereldliteratuur vertaalde in zijn streektaal. Van Hans Andreus tot Paul Verlaine. Hij was de redacteur met de meeste vaste inbreng in de kwartaaluitgave en tevens de man achter de schuilnamen Izegrim, Houblon en Mark van Keersop. Ook voor komende nummers van ons blad had Frans al bijdragen aangeleverd die we nog graag zullen publiceren.

Frans was zwaar op de hand, maar zo zwaarmoedig als hij kon zijn, zo enthousiast reageerde hij steeds, als het ging om nieuwe publicaties. Voor de reeks van het Brabants Boekenweekboek was hij vanaf het begin in 2006 altijd de allereerste die, zodra het nieuwe thema bekend was, met een schitterend sonnet in dialect de score opende.
Frans bleef tot op het laatst een meester in het schrijven van sonnetten. De bundel *Dorp aan de Dommel* (2010) is daarvan een bewijs. Wijlen Michel de Koning schreef daarover in het voorwoord: "Ogenschijnlijk zijn het producten van de huisdichter die zich telkens weer trouw van zijn plicht aan de Valkenswaardse gemeenschap kwijt. (...) Wie gaat lezen, proeft de weemoed om wat er vroeger nog mooier was of voor goed verdwenen is. Het kind in de dichter kijkt weer met verwondering rond naar de pracht van de natuur en ook van mensenwerk, de dichter van 70 beseft dat alles eindig is en ervaart de leegte op de plaatsen waar eens een molen stond of een geliefde boom, waar eens een klooster stond of een boer aan het werk was."

Als dichter 'in het Nederlands' verdiende Hoppenbrouwers zijn sporen en kreeg hij erkenning, vooral met de lijvige sonnettenkrans *Calendarium poeticum* (1998) waarin elke dag van het jaar van een toepasselijk 'klinkdicht' is voorzien. In de poëtische dagkalenders 2000 en 2001, samengesteld door Hans Warren en Mario Molegraaf, werden acht sonnetten opgenomen uit Calendarium, en Gerrit Komrij nam er vier op in de 'canon' *Nederlandse poëzie van de 19e tot en met de eenentwintigste eeuw.* Komrij's bloemlezing *De Nederlandse kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten bevat drie gedichten* van Hoppenbrouwers.

Frans Hoppenbrouwers schreef ook veel voor kinderen. Hij debuteerde in 1960 echter in een geheel ander genre, namelijk met een van zijn vele hoorspelen, en zijn veelzijdigheid kreeg in 1984 nog een andere dimensie door zijn boeiende debuut als romancier met *Een stille dinsdag in september.* Het kreeg later een vervolg met de publicatie van *Wolfsklauw,* de eerste Kempische roman in een reeks van vijf. Daarmee is zijn bibliografie verre van volledig recht gedaan. Weinig full time auteurs zouden de productiviteit van Hoppenbrouwers kunnen bijbenen. Hoppenbrouwers had naast het schrijven echter ook een 'gewone baan', namelijk als medewerker van een orthopedagogisch instituut in Boxtel, waar hij rapporten schreef over de daar opgenomen kinderen. Over die problematiek schreef hij een drietal boeken.

Met Frans Hoppenbrouwers verliezen de Brabantse letteren een schrijver die toch vooral dichter was, zelfs als hij proza schreef, ongeacht de taal die hij daarvoor koos. Hij leeft voort in zijn werk, zo luidt het gezegde, en Frans Hoppenbrouwers heeft zich de laatste drie jaren doelgericht ingespannen zijn werk zoveel overlevingskansen te geven als mogelijk is. Dat hij dat deed in samenwerking met website CuBra, stemt de redactie van CuBra tot grote dankbaarheid.

Een maand na zijn dood verscheen in een kleine oplage de prachtige uitgave *Laatste gedichten*. Daarin blijkt dat de dichter tot op het laatst zijn melancholie heeft weten te sublimeren.

We willen deze hommage aan Frans afsluiten met een sonnet van hem in dialect dat zijn bijzondere humor mooi weergeeft. ■

VRIENDENDIENST

Mee as de tortels in 't park gán koere,
kumt ze nor bùite in n'n dunne jas,
te múúg en zeulend mee 'n hil vol tas
genaodebróód um vogels mee te voere.

Ze lupt wa wankel dur 't natte gras
en sti dan stil: d'r hartkwaol gi zich roere,
mèr di kerwéi wil ze nog gèèr volvoere,
asof 't tèèd vur rèècht en ordeel was.

Ze strooit 't bróód en hurt 't dankbaar koere,
de rèèst gi nor de inden op de plas:
d'r vriende láot ze dur gin ander voere.

Dan li se dóód in d'rren dunne jas.
De inde zèn al roerloze contoure,
vergiftigd stèrve dùiven in 't gras.

In het dialect van Kempenland
Uit: *Vriende?* Brabants Boekenweekboek 2012

Illustratie van Iris Bongers

Alle zeuve... Klaas van Bètte duu deur

“Gé het ze zeeker nie alle zeuve!” Dè riep ons Bèt, toen ik heur vertelde dè d’n ùitgeever ha veurgesteld um nog ’nen bundel Klaas van Bètte-verhale te make, want d’r waar vraog nor. “De minse zulle denke dè ge slachtoffer bent van ’t Heintje Davids-syndroom. Dè vrouwke zin ok alle kirres dè’t de leste keer waar èn toch kwaamp ze d’r lòtter wir op trug.”
“Alle zeuve?” vroeg ik, “alle veijf zulde bedoele!”
“Alle zeuven of alle veijf, ammòl een pot nat. Ze zeggen ok wèl dè ge d’r mar drie èn ’n krintemikske het, mar ’t beteekent allemòl ’tzèlfde: ‘nie goewd snik; lochten timmer in de bovekamer; nie ammòl op ’n reijke; nie veul bove de braauwe’.”
“Mar dees boek is toch gewoon ’n bietje ‘ùit nood geborre’; ès de minse èn d’n ùitgeever d’r um vraoge, dan zal ’t toch wèl goewd zen zeeker... Nò meer ès 700 stukskes meuge de beste ùit de leste 100 toch ok grust gebundeld èn geïllustreerd worre...?” verweerde ik m’n èige.

Aldus opent de jongste bundel van Cor Swanenberg. Meer dan twaalf jaar geleden nam hij de schuilnaam Klaas van Bètte aan voor zijn wekelijkse column in het weekblad *De Brug*. Niemand kon vermoeden dat de wekelijkse stukjes in mals Meierijs dialect over de actualiteit zo populair zouden worden. Al gauw verscheen de column ook in andere bladen in de regio. Na honderd stukjes kreeg een selectie van de meest algemene en minst tijdgebonden artikels een nieuw leven in een bundel die Nelleke de Laat frivool illustreerde.
Ondertussen zijn er meer dan zevenhonderd humoristische ‘buurtvertelsels’ gemaakt en ondanks eerdere aankondigingen dat het welletjes was en ze niet meer in boekvorm uitgegeven zouden worden, -ze staan immers ook al op internet - is er nu, vanwege de aanhoudende vraag, toch toe besloten nog een deel uit te brengen en wèl het **zeuvende**!
De totale reeks van Klaas van Bètte beslaat ondertussen: *’t Beste van Klaas van Bètte (2002), De beeter helft*

van Klaas van Bètte (2003), Tien èn Ant, Klaas èn Bèt èn aander schón volk (2005), Daor hedde hum wer (2006), ’t Hoef hier nie gèkker te worre (2009), ’t Leste van Klaas van Bètte (2011). En nu dus, na rijp beraad toch ook nog Alle zeuve! (2012) Is de reeks niet compleet, dan hedde ze dus nie alle zeuve...

Uitgeverij Van de Berg, Almere.
ISBN 9789055123872

MARK VAN KEERSOP

Bankegèld

‘Naastenliefde’ is één van die woorden die de laatste decennia veel terrein hebben verloren. Daarvoor in de plaats kwamen woorden als solidariteit en gemeenschapsgevoel, maar die hebben een betekenis die veel minder ver gaat.

Naastenliefde was onvoorwaardelijk: je diende van iedereen te houden, óók van je vijanden. Die naastenliefde is door de kerk twintig eeuwen lang gepreekt, maar als het er op aan kwam, bleef er niet veel van over. Afgezien van een aantal heiligen, die de naastenliefde tot in het absurde in de praktijk brachten, blonk er binnen de gemeenschap van de kerk nauwelijks iemand in uit. Toch was het veruit de belangrijkste boodschap van Christus: hebt uw naasten lief als uzelf. Naar mijn bescheiden mening houdt dat ook in, dat je geen verschil mag maken tussen mensen. Maar het tegendeel daarvan heb ik, ook binnen de kerk, vaak genoeg ondervonden.

Op een bepaald moment verscheen de in ons dorp gedetacheerde rijkspolitieman (wij zeiden ‘De Rijks’) op onze school. Mijn broer en ik moesten met nog twee broers uit een ander gezin voor de klas komen. Niets vermoedend voldeden we aan het verzoek. De Rijks was gestuurd door de pastoor, omdat er vernielingen waren aangericht aan het kerkgebouw. Aangezien wij vieren absoluut geen lieverdjes waren, waren wij door de pastoor zonder meer als verdachten genoemd. Wij wisten van niets en ontkenden dan ook heftig, maar we werden niet op ons woord geloofd. Als dreigement, kregen we te horen, dat we streng gestraft zouden worden als later zou blijken dat wij wel degelijk de schuldigen waren. Enige dagen later bleek, dat de kinderen van de burgemeester bij de vernielingen betrokken waren. Het voorval verdween in de doofpot en van straf of iets dergelijks van de betrokken kinderen hebben wij nooit iets vernomen. Ook de te verwachten verontschuldiging van de pastoor bleef uit. Dat stelde mij persoonlijk erg teleur, want ik had een nogal hoge pet op van de man.
Een andere, jaarlijks terugkerende gebeurtenis waarbij door de kerk verschil werd gemaakt, betrof het zogenaamde ‘bankegèld’. Een zitplaats in de kerk was namelijk niet gratis. Enkel helemaal achter in de kerk had je de ‘gemèntsbanke’. Daarin mocht je voor niks plaatsnemen. Voor alle andere plaatsen, zoals banken en bidstoelen, moest betaald worden. Zo’n plaats kon je pachten van de pastoor. Op een vaste dag in het jaar werd de pacht in de kerk uitgegeven. De pastoor somde de voorwaarden op en het bieden kon beginnen. De eerste banken, het dichtst bij het priesterkoor, waren natuurlijk het duurst. Rijke boeren en notabelen boden er wel honderd gulden voor. Hoe verder naar achter de bank zich bevond, hoe lager het bod. Thuis hadden wij èèn zitplaats in een van de middelste banken. Dat ging op basis van ‘onderhuur’ van degene die de hele bank had gepacht en mijn ouders betaalden er tien gulden voor. Ik voel nog plaatsvervangende schaamte over dit soort koehandel in de kerk.

Een oud Brabants gezegde luidt niet voor niets: *veur in de kerrek is ’ t wèrem, aachter is ’ t èrem.*

JOS SWANENBERG

Grootschalig dialectonderzoek

Noord-Brabant en Zeeland doen mee met de grote internet-enquête naar dialect die in Groningen en Drenthe al een groot succes is.

In Groningen en Drenthe wordt onder de titel *Vraog & Antwoord* al meer dan een jaar onderzoek gedaan naar de streektaal van de beide provincies. Sprekers van het Gronings en het Drents kunnen op internet vragen over hun eigen streektaal beantwoorden. Deze vragenlijsten worden elke twee maanden vernieuwd en zijn een geweldig succes. Dat blijkt overduidelijk uit het feit dat in Groningen en Drenthe respectievelijk al 1400 en 1100 mensen hebben deelgenomen. De respondenten vinden het prachtig om eens een ‘stief kwartier’ tot een half uur intensief met hun moedertaal bezig te zijn. En het enthousiasme resulteert in een schat aan gegevens over de varianten van het Gronings en Drents in al hun facetten.
Vraog & Antwoord is een initiatief van prof. dr. Siemon Reker, die in november 2012 in de provincie Groningen startte met het onderzoek. In januari 2013 haakte Drenthe aan. Het succes van de tweemaandelijkse enquête-formulieren heeft ertoe geleid dat nu ook de provincies Noord-Brabant en Zeeland mee gaan doen.
Vanaf 1 maart 2014 kunnen dus ook sprekers van een Brabants of Zeeuws dialect zich uitleven op hun moedertaal. Dit mooie staaltje van uitstekend samenwerken levert de zuidelijke provincies hopelijk net zoveel positieve respons op als in het noorden van ons land het geval is. En... wie weet hoeveel andere landsdelen zich nog aansluiten.

De vragenlijsten bevatten Nederlandse zinnen en woorden die vertaald moeten worden in de streektaal. Maar er worden ook vragen gesteld over het gebruik van de streektaal en de deelnemers aan de enquête mogen streektaalwoorden nomineren waarover ze meer willen horen of lezen. Het project wordt uitgevoerd door het Bureau Groninger Taal en Cultuur van de Rijksuniversiteit Groningen.
Jos Swanenberg (hoogleraar in Tilburg en streektaalfunctionaris bij Erfgoed Brabant) vindt het de hoogste tijd dat er in Noord-Brabant weer onderzoek naar dialect gedaan wordt. Het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* dat werd afgerond in 2005, is gebaseerd op dialectkennis van mensen die tot in de jaren ’90 vragenlijsten invulden. Sindsdien is er niet veel onderzoek meer gedaan naar dialectkennis en bovendien geeft dit nieuwe onderzoek de mogelijkheid onderwerpen te bevragen die nog niet aan bod geweest zijn. Hoogleraar Gronings Siemon Reker over de enquête: “Wat een rijkdom is het dat er alleen al binnen één streektaal zoveel variatie aan te treffen is. Er is toch niets mooier dan dat je je uitspraken daarover kunt baseren op zo’n enorme groep mensen?”

De vragenlijsten kunnen worden gevonden op de volgende site: www.hetverhaalvanhetbrabants.nl

De Brabantse spot- en scheldnamen

In het najaar van 2013 verscheen een dik boek van de hand van Caspar van de Ven, die eerder *De Brabantse Spreekwoorden* van het echtpaar Mandos mee verzorgde en tot stand bracht. De spot- en scheldnamen uit deze verzameling komen uit zowel Noord-Brabant als uit de Belgische provincies waar men Brabantse dialecten spreekt, te weten Antwerpen en Vlaams-Brabant. Het gebied is met andere woorden dat van het historische hertogdom Brabant, net als het geval is bij het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* van A.A. Weijnen en zijn medewerkers en opvolgers.

De *Brabantse spot- en scheldnamen* is in feite een alfabetisch woordenboek. De woorden in de verzameling karakteriseren personen, naar hun opvallende eigenschappen en bezigheden. Iedere woordenboekingang begint met het vetgedrukt trefwoord, een spot- of scheldnaam, vervolgt met een korte betekenisomschrijving en een of meerdere voorbeeldzinnen (schuingedrukt), vaak ook met aanvullende informatie over bijvoorbeeld de woordherkomst, en sluit af met een bronverwijzing. De bronnen van dit woordenboek zijn gepubliceerde lokale of regionale dialectwoordenboeken, aangevuld met enkele ongepubliceerde handschriften. De bronnen bestrijken samen een fikse periode, van tenminste de laatste twee eeuwen.

De trefwoorden zijn in veel gevallen vernederlandst. Dat wil zeggen dat wanneer de bron 'aop' gaf, dat onder het trefwoord 'aap' is opgenomen. Die werkwijze geeft de auteur de mogelijkheid om verschillende dialectvarianten en spellingsvarianten onder één noemer te plaatsen. Omdat de werkwijze echter niet overal is doorgezet, aangezien de auteur zich liet leiden door hoe de bronnen het woord hebben opgenomen, is de presentatie een enkele keer wat verwarrend. Zo zijn de drie ingangen op p.103-104 'hollewaai', 'hollewèèj', 'hollewèij' toch wat vreemd, te meer daar de eerstgenoemde onder meer de varianten 'hòllewèèj' en 'hollewèij' omvat. De werkwijze levert zo naar mijn smaak niet altijd het meest ideale resultaat op. Maar als je de malse materie van Brabantse persoonskarakteriseringen doorbladert, is dat helemaal niet storend.

Doordat de verschillende betekenisomschrijvingen en toelichtingen uit de verschillende bronnen samengebracht zijn, krijgt de lezer een kant-en-klaar overzicht van de verschillende Brabantse persoonsaanduidingen. Als voorbeeld noem ik hier het woord 'kutserd' op p.153-154, omdat ik dat zelf nog niet kende. We kunnen nu snel en gemakkelijk nakijken wat de betekenis is, 'koopman, slimmerd'. De eerste is de letterlijke betekenis, de tweede is daar van afgeleid: een opvallende eigenschap van een goed koopman is diens slimheid en vervolgens kan een slimme persoon vergeleken worden met een koopman. Uit de aanvullende informatie die de diverse bronnen gaven, kunnen we voorts opmaken dat aan 'kutser' een Middelnederlands 'cuts(er)' voor 'koopman, venter' voorafging. Dat woord kan verwant zijn aan het Middelnederlandse werkwoord 'cuden' voor 'ruilen'. 'Cuts(er)' is al in de dertiende eeuw opgetekend. De bron die verantwoordelijk is voor deze etymologie is het *Brabants Etymologisch Woordenboek* van Frans Debrabandere. Voor welke plaats of streek het hedendaagse *kutserd* is opgetekend, kun je niet achterhalen.

Het boek is rijkelijk geïllustreerd met foto's en tekeningen. Heel mooi zijn de 'strooistukskes' die JACE van de Ven voor deze uitgave samenstelde. Ze zijn in blauwe letters tussen de woordenboekteksten geplaatst. Caspar van de Ven heeft een indrukwekkend boekwerk afgeleverd. Het verzamelen en samenbrengen van al deze Brabantse woorden die een persoon typeren zal heel wat uurtjes gekost hebben. Caspar van de Ven heeft de klus geklaard met zijn ervaring en expertise op het gebied van de Brabantse dialectlexicografie. Maar hij heeft ook gewoon een interessant en heel amusant boek gemaakt, dat telkens weer uitnodigt om door te bladeren. Laat u ook maar eens verrassen door 'patapoef', 'koffieklep' en 'sebbetrees'!

Caspar van de Ven, De Brabantse spot- en scheldnamen. Hein Mandosstichting i.s.m. Pix4Profs, Drunen 2013 (325 blz.).

Pliesie

Ge kunt tiggeworig op genne verjaordag of 'n ânder fest mer komen of dao wurt over de pliesie gepröt. Iederieën is 't er over ens dae 't schandaolig is wo dae de pliesie tiggeworig mej bezig is.

Dao wurt hiê in Craonendoonck iedere wêk wel êrreges unnen auto gestolen of unne fiets gejat. Maer ge huurt nöit dae de pliesie de dieven gevangen hit. De pliesie hit wel wa ânders te doeën. De pliesie hit 't vul te druk mej de snelheid van de auto's te controleren.

De pliesie vindt 't veul belangrijker um iemet te straffen die 53 kilomèter per uur riejt, dan dae schorem te vangen dae auto's en fietsen jat. Snelheid controleren is óch veul hênniger as boeven vangen en ge werd er ni zoe muj van.

Parkeerbonnen schriêven in Buul, dae duun de pliesies óch gèr. Dae is óch ni zoe moeilijk, dao werde óch ni muj van en 't bringt veul gaeld op. En terwiel 't gajes löpt te stèlen en te jatten en te graaien en te roven is de pliesie nêrreges te zeen. Dae kumt undae de pliesie dan op de Midbuulweg de snelheid moet controleren van meensen die op tiêd op hun werk moeten zien um op 'n erlukke manier hunne kôst te verdenen.

Eech snap goe dae de meensen kotsmisselijk wèren van de pliesie oet Maores. Dao haaje allieën maer lieëd mej!

En tóch vin eech dae ge op de pliesiemeensen zêlf ni kaot moet zien. Die pliesiemeensen kriêgen óch maer hun opdrachten van hunne Sjef. Of dachde dae die pliesiemeensen 't lollig vinnen um op de Midbuulweg stiekem auto's te controleren. Dachde dae die meensen 't fijn vinnen um in 't törp in Buul parkeerbonnen oêt te schriêven? Neturluk neet, maer dae moeten zillie van hunne baes oet Maores. Dan makt dien baes oet Maores un goei beurt bie ziene commandant in Eindhoven en dan kriegt dien baes oet Maores misschien wel 'n extra stripke op ziene mow. Durrum moeten die pliesiemeensen van dae onnoeëzel werk doeën dae nêrreges goe vur is, allieën maer um gaeld op te haolen. 't Is ne vur niks dae er bekant niemet mer pliesie wil wèren!

Ozze Sjang zigt dae meensen die pliesie willen wèren vreuger op school veul geplogd zien. En die willen as pliesie now vraak nemen, zigt ozze Sjang. Now is 't neturluk óch wel zoe dae iemet die 'n bitje kan lieren genne pliesie wurt. Dao zien zoeveul moier baonen te kriêgen die veul mier opbringen.

Steldich veur dae ge pliesie ziet en ge komt 's aovus toês en de vrouw vrogt aen ooch: "En? Haaje unne goeie dâg gehad?" En dan zegde as pliesie: "Jao, unnen helle goeie dâg, want eech hêb er zeuvenendêrtig op kunnen schriêven die te haord gerejen hêmmen." Zou zoe'n vrouw dan trots op hurre mins zien?

Steldich toch veur dae 'n klen mênneke van 'n jaor of negen mej bleenkende ögskes aen ziene pappa vrogt: "Pappa, wat heb je vandaag allemaal meegemaakt?" En dae pappa dan moet zeggen: "Pappa heeft vandaag in Budel gewerkt en daar heeft pappa eenentwintig parkeerbonnen geschreven." Wa moet er dan in 't bölleke van zoe'n mênneke umgaon? Dae mênneke zal zich schâmen. Dae mênneke zal nöit op school tigge zien vriendjes durven zeggen dae pappa pliesie is.

Nieje, um pliesie te zien valt ne altiêd mej. 't Is óch neet zoe dae iederieën zoemaer pliesie kan wèren. Um pliesie te wèren moeje minstens MULO gehad hêmmen. En dan werde óch nog spiegies getest of dae ge wel 't goeie karakter haet um pliesie te wèren. Want um unnen aolukke middig stiekem de snelheid van auto's te controleren moeie wel 'n "standvastige persoonlijkheid zien".

Katholiek hoefde as pliesie ne te zien, maer ge moet wel de "Nederlandse nationaliteit" bezitten. Dus gen boetelanders bie de pliesie! "De buitenlandse medemensen moeten worden opgenomen in onze maatschappij." Maer neet bie de pliesie!

Eech vin dae de gröte bazen van de pliesie maer 's moeten beginnen mej hun pliesiemeensen zinvol werk te laoten doeën. Werk wo zillie trots op kunnen zien. De bazen van de pliesie moeten de pliesiemeensen de criminelen laoten vangen, de gestolen auto's terug laoten bringen en de gejatte fietsen laoten opsporen. Dan kriêgen de meensen wer respect vur de pliesiemeensen en dan zal dae mênneke van 'n jaor of negen vol trots tigge zien vriendjes op school vertellen dae pappa pliesie is.

Veul hoop dae 't allemaol goe kumt hêb eech neet, want bie ós in de burt hit unne mins, die nog nöit gewerkt hit, zoe'ne lânterfânter mej 'n oêtkering, 'n "Melkertbaan" gekregen. Ze hêmmen 'n uniform over zien lui liêf getrokken en 'n pet op ziene kop gezet. Now schrieft hij iedere dâg parkeerbonnen in Buul. Verdint hij zien eigen oêtkering.

't Is ongepermeteerd!

Foto Frans van den Bogard

Goed boeren in ’t vurste gebont

Het grootste gedeelte van mijn jeugd heb ik in het kerkdorp Acht bij Eindhoven gewoond. Daar heb ik nog de romantiek meegemaakt van een echte jaren-vijftig-dorpsschool. Daar werden mij ook de eerste beginselen van de rekenkunde bijgebracht en om die rekenkunst goed te testen was indertijd in Acht de vraag wat de helft van Acht was. Natuurlijk wist ik dat het antwoord ‘vier’ moest zijn, maar dat was toch niet het meest gewenste antwoord. De helft van Acht is nl. boer, dan wel boeren. Dit antwoord gaat nu absoluut niet meer op. Er zullen weinig tot geen boerende boeren meer in Acht zijn, althans in de betekenis van neringdoende agrariërs. Dit stadsdeel van Eindhoven bestaat nu grotendeels uit nieuwbouwstraten en villa-achtige huizen, die op de toenmalige akkers en weilanden waarop wij speelden gebouwd zijn.

Ik zat, evenals Wim Sonneveld, samen ‘met de boerenkinderen in de klas’ en ook in Acht ‘ratelden de boerenkarren over de keien’ en kon je de zware slagen van smid Caris op zijn weerbarstig ijzer en zijn aambeeld horen. We hadden geen ‘slagerij J. van der Ven’, maar ons dorpje telde wel maar liefst twee slagerijen: Wijdeven en Bastiaans. En ook twee kruideniers en twee bakkers. Daar moet je nu nog eens om komen. Daar is niets meer van te vinden in die slaapvoorstad van Eindhoven. De neringdoende middenstand is vertrokken. Alleen bakker De Leier is er nog en Jantje, de huidige bakker, zat vroeger bij me op school bij ‘mister Van Hees’.

Er is in Acht door de boerenbevolking niet zo goed geboerd *‘in ’t vurste gebont (= gebint)’*. Goed boeren in het *vurste gebint* wil zeggen ‘veel kinderen krijgen’. In ‘het voorste gebont’ woonde de boer en in het ‘achterste’ was het vee gehuisvest. Ongetwijfeld zat er ook een seksuele bijgedachte bij het *‘goed boeren in ’t vuste gebont’*, waar de boer bij zijn vrouw ook actief was en hij *‘bij iedere pik een boon had’*. Bij iedere gemeenschap was het raak. Toch heeft die gemeenschap de Achtse gemeenschap niet kunnen redden.

In het Brabants zijn er veel spreekwoorden, spreuken en gezegden overgeleverd die met boeren en het boerenbedrijf te maken hebben. In het boek van het echtpaar Mandos staan er onder het lemma ‘boer’ zo’n 81 ingangen, terwijl de ‘pastoor’ het met omgekeerde getal van 18 lemma’s moet doen. Toegegeven: er waren vroeger meer boeren dan pastoors.
Ironiserend en vaak humoristisch bedoeld zijn de ‘zei-spreuken’, waarin de boer figureert: *‘’t Viel verkeerd uit’, zee den boer, ‘’t perd gong kapot en ’t wijf worde beter’*, waarin een denigrerend vrouwbeeld naar voren komt. *‘Dwalen is menselijk’, zee den boer, en hij zocht no ze perd, toen hij erop zat. ‘Dè ’k weet, weet ik zò goed als de pastoor’, zi den boer, ‘mar nie zo veul.’*

Algemene levenswijsheid komen we tegen in *’ne verdreugden boer komt rullek terug, ’ne verzopen boer kumt nooit terug*. Te droog weer is voor een boer te verkiezen boven te nat weer. Dat wisten ze ook nog in Lierop in het midden van de jaren zestig. Dat een boer afhankelijk was van mest en vruchtbare grond, omdat hij anders maar een schrale oogst had, wist men o.a. in Erp uit te drukken in: *’nen boer zonder stront hè gin futsoenlukke boks aon z’n kont*.

Algemeen was ook bekend dat je met boeren geen ruzie moest maken en hem dus niet op zijn rug moest slaan en dat je zeker bot ving als je om geld vroeg. *’n Boer moete van z’ne rug en zijn knipbeurs afblèven*. In Oirschot kende men de variant ge moet *’n boer van zijn rug en uit zijn binnenzak blijven*. Dat het met een boer lastig zaken doen was en moeilijk te onderhandelen, kwam ook tot uitdrukking in *’nen boer stao altij veuls te eng*. Uit vrees bedrogen te worden, was het met een boer lastig zaken doen, omdat hij zo eng van opvatting was, dat redelijk overleg uitgesloten was. Boeren waren dus voor de ‘burger’ niet gemakkelijk in de omgang en het Brabants van de generaties voor ons geeft daar dikwijls blijk van. *’nen Boer moet alt’erres de walg over afsteeke*. Een boer moet altijd ergens over klagen. De *walg* is een sterke fysieke afkeer van iets.

Onze voorouders waren ook begiftigd met een sterke opmerkingsgave. Soms leidt dat tot komische constatering. Het gezegde *’nen boer bindt altij, zolang ie touw hèt* vindt zijn oorsprong in de boerenzuinigheid: je moet een touw niet kapotknippen in allerlei korte eindjes, dan is het niet meer ‘multifunctioneel’ bruikbaar. Heel laten dus, dat touw, dan is het meerdere keren bruikbaar. Al naargelang het gebied in Brabant was een touw een *zeel*.

Goed geboerd in ’t vurste gebont. Pentekening Nelleke de Laat.

Boereironie vinden we prachtig weergegeven in ons Brabantse gezegde **alles is maar een weet, behalve vlooien vangen, dat is een gauwigheid**, waarin gesteld wordt dat handigheid evenveel waard is als wetenschap. Dit werd gezegd als iemand deskundig en vaardig iets afwerkte, zonder blijk te geven van al te veel getheoretiseer.

We hadden al geconstateerd dat er meer spreekwoorden en gezegden waren met boeren erin dan met pastoors, maar vaak komen ze ook samen. Een prachtig voorbeeld daarvan is *as ’nen boer wijn drinkt en ’ne pastoor mölk dan zijn ze bei ziek*. Als een boer wijn drinkt en een pastoor karnemelk, dan zijn ze alle twee ziek. Dan is het met beiden ernstig gesteld! Naar het schijnt werd er vroeger op de Brabantse dorpen bij ernstige ziekte bij de pastoor wel om wijn gevraagd. We hebben hier te maken met een wetenschap uit de volksgeneeskunde, die stelt dat wijn een van de beste geneesmiddelen is voor vrijwel alle ziekten. Daarnaast was het natuurlijk een veeg teken wanneer een pastoor of ook een burger aan de karnemelk zat.

Nog vroeger hadden ook veel boeren een plaaatje aan de deur dat zij tegen brand verzekerd waren bij de OBWM (Onderlinge Brand Waarborg Maatschappij). In Brabant maakte men van die letters: O Boer Word Mens(ch). En dat hebben de boeren van Acht gedaan. Ze zijn mensen geworden en ze zijn later als mens overleden. Sommige kinderen zijn ondergedoken in die nieuwbouwwijken met als gevolg dat de helft van Acht gewoon... VIER is.

Literatuur:
H. Mandos en M. Mandos – van de Pol,
De Brabantse spreekwoorden, Liempde/
Zaltbommel, 2003, zesde verbeterde druk

Nijntje op z'n Brabants

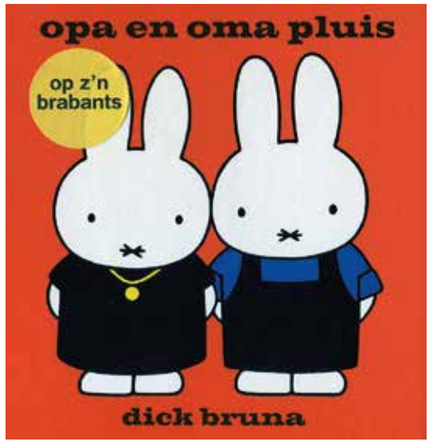

Opa en Oma Pluis, een deeltje uit de bekende kinderboekenreeks van Dick Bruna is er sinds kort in een Brabantse versie. De vertaling in het Brabants dialect is 25 jaar na verschijnen van deze klassieker uit de Nijntje-serie uitgekomen.

Uitgeverij Bornmeer, www.bornmeer.nl, verzorgde eerder al vertalingen van Nijntje in het Fries *(Nijntje op 'e fyts)* en in het Latijn *(Miffa ad mare)*, maar dat de Pluisjes nu ook in het Brabants converseren is nieuw en verrassend. Het boekje is helaas niet meer verkrijgbaar, de oplage was binnen twee maanden geheel uitverkocht. Een tweede boekje van Nijntje op z'n Brabants volgde: *Nijntje in d'n Dierentuin*. Dat is nog wel verkrijgbaar bij Bornmeer. De oorspronkelijke verhalen zijn hertaald door Jos Swanenberg, hoogleraar Diversiteit in taal en cultuur in Brabant, die al vaker met soortgelijk werk in de weer was (onder meer voor de Brabantse uitgave van *Suske en Wieske - de Éfteling-élfkes* en de cd's *De Bietels op z'n Brabants* en *Sjaak, Jacques Brel op z'n Brabants)*. Er is gekozen voor een algemeen Brabants dialect dat ruim toegankelijk is. Ondertussen zijn andere streektalen dit voorbeeld gevolgd en zijn er ook vertalingen van Nijntje-boekjes in het Zeeuws, Twents en het dialect van Maastricht verkrijgbaar.
Het is een prachtig initiatief. Het basisverhaal heeft iets kinderlijks en puurs. De *Volkskrant* (9 maart 2013) vindt de hertaling mooier dan het origineel, omdat Nijntje in het Brabants gemoedelijker wordt. Dus nu kunnen grootouders, terwijl ze *boterkuukskes* eten bij de thee, in hun moedertaal voorlezen aan hun kleinkinderen en spelenderwijs hun erfgoed overdragen aan de volgende generatie. Kinderen leren Nijntje immers vooral kennen doordat het aan hen voorgelezen wordt. Op zo'n manier levert een kinderboekje een bijzondere bijdrage aan taaloverdracht. Dat Nijntje Brabants kan spreken moet voor eenieder een openbaring zijn.

Op 1 juni werd er in theater De Durpsherd in Berlicum om 11 uur een voorstelling voor peuters geprogrammeerd (met ranja, koekjes), volledig gebaseerd op de beide Brabantse Nijntje-boekjes die Jos Swanenberg hertaalde. Cor Swanenberg las de verhalen *Opa en oma Pluis in Brabant en Nijntje in d'n Dierentuin* voor. Bij deze voorstelling hadden de jeugdige TOG-Blazersband o.l.v. Peer van Helvoort en Dansstudio Jazzaction o.l.v. Mireille v.d. Ven een belangrijke illustratieve inbreng. ■

ONS DURSKE

Wie hittur 'n duukske
vur ons durske
want ze duget durnèève
umdesse zit te drouwme
't maidje
ze zit te drouwme
van hurre vrèèijer
n'n boerezoon
oit Deurze.
Wie ha dè gedaacht
desse meskien n'n boewr
zal trawwe
boerin zal worre
onder de koei moet hange
de vèrekus voeiere
de kiepe en de kneent.
Ik zie ons durske nog
mi d'r pupke speule
in hur skonste kleidje
en mar kamme die hoar van 't pupke
deger kamme
kamme kamme kamme.
Mar straks is 't boarstele gebloaze
gin pupkeshoar
mar vèrekushoar.

Och, och, ons durske
ik zag ze net zo lief
mi ne skoolmister trawwe
of mi ne mens van 'n ketouwer
of vur meen part inne die bai de Nedskroef
in de droadtrekkerèèij werrukt.
Mar neie, dè zal nie gebeure
want ons durske
dromt van
Jan van Has d'n Broasem.

Uit: Brabants Bloesem ■

Spreukenkalender 2015

De 26e editie van de Brabantse Spreukenkalender is zojuist verschenen. De uitgave heeft door de tijden zijn bestaansrecht bewezen; ze is na een bescheiden oplage in het begin geleidelijk aan vertienvoudigd. De samenstellers Cor en Jos Swanenberg kunnen ook veel langer voort dan ze aanvankelijk dachten. Dat komt door de rijkdom van de Brabantse taal en het enthousiasme van de lezers die elk jaar weer met prachtige spreuken en anekdoten op de proppen komen. Er blijft kennelijk veel animo voor het Brabants eigene in taal en teken.

De formule is: op de voorzijde een Brabants spreekwoord of gezegde (met verklaring) en op de achterkant een humoristisch of wetenswaardig gegeven in dialect en dat gespreid over de hele provincie Noord-Brabant. Er is geleidelijk een aantal inzenders gegroeid, dat jaarlijks humorrijk dialect inzendt. De spreukenkalender is erop gericht de lezer plezier te bezorgen. Dat mag soms een schaterlach zijn, maar vaker ook de glimlach van de herkenning. Maar er is ook wel degelijk een educatieve kwaliteit. De inhoud bestaat uit een selectie van geestige spreuken, gedichten, liedjes en verhaaltjes in het Brabants en daarbij genieten dialect en humor dus duidelijk de voorkeur. Het tonen van de bloemrijke Brabantse taalvariant is het achterliggende oogmerk van het hele kalenderproject. De makers konden vooraf niet vermoeden dat er zo'n taalrijkdom in de eigen streektaal bestaat en dat er steeds nieuw materiaal bovenkomt. Brabants lijkt schier onuitputtelijk!
De nieuwe uitgave heeft op de voorkant een vrolijke aquarel van een bont boeket in full colour van de hand van Nelleke de Laat. Zij maakte ook enkele pentekeningen die de Brabantse spreuken humoristisch illustreren.
De inhoud is zeer gevarieerd. Inzendingen komen uit de hele provincie en ver daar buiten (van geëmigreerde Brabanders uit Australië, Canada en Nieuw Zeeland). Het meeste materiaal komt uit de nabije regio. De spreukenkalender is zo samengesteld dat hij de lezer elke dag een lach kan bezorgen. Dat hoeft niet steeds een schaterlach te zijn, maar mag ook zeker de glimlach van herkenning zijn. Daarom bestaat de inhoud uit een selectie van geestige spreuken, moppen, gedichtjes, liedjes en verhaaltjes in het Brabants. Dialect en humor genieten de voorkeur. Het tonen van bijzonder bloemrijke Brabantse taal is altijd het oogmerk van het hele kalenderproject geweest. De makers konden zesentwintig jaar geleden niet vermoeden dat er zo'n rijkdom in de eigen taal bestaat en dat er nog steeds nieuw materiaal bovenkomt. Brabants lijkt schier onuitputtelijk!
De Swanenbergs konden weer een beroep doen op tal van collega-schrijvers en vertellers, zoals Adri Hoppenbrouwers, Jan Luysterburg, Johan Biemans, Harrie van den Elsen, Piet van Beers, Kees Verhoeven, Marja van Trier, Mientje Wever, Frans Nefs, Mariëlle van Schijndel, Will Segers en Chris Kerkhoff. Er staan sterke teksten in van de overleden schrijvers Michel de Koning, Frans Hoppenbrouwers en Ad de Laat. Ook zijn er liedjes van Annelieke Merx en Lya de Haas opgenomen.
De aangewezen plek voor de kalender is de kleinste kamer. Normaliter bezoekt men het toilet dagelijks en daarbij kan de tijdstabel aangename verstrooiing bezorgen. Even wegmijmeren bij de 'wijsheden' uit de eigen naaste omgeving in de eigen taalvariant.
Enkele spreuken uit de nieuwe uitgave? *Vroeger waar de locht schón èn seks vies. De tong in oew neusgaoter èn op oew taand beijte! Hij is wir òn de toerlezjoer. Van de vliege nor de bliendaoze. As ge't over d'n duvel het, trapt 'm op z'ne stèèrt. De zeege en de wiend van aachtere...* Met de Brabantse Spreukenkalender op het 'gemak', weer 'n heel jaar tijd zat!

De Brabantse Spreukenkalender 2015, samengesteld door Cor en Jos Swanenberg, is een uitgave van Joh. van de Berg, Enschede/Almere. ■

COR SWANENBERG

Has van Rukven, alias Dr. Fulco van der Heijden

Harrie van der Heijden (1903), een boerenzoon uit Middelrode, wil missionaris worden. Hij is een van de tien kinderen in het gezin van Dorus van der Heijden. Harrie treedt in bij de Norbertijnen in de Abdij van Berne te Heeswijk. Hij krijgt de kloosternaam Fulco en wordt in 1930 tot priester gewijd. Van 1932 tot 1946 werkt hij als missionaris in Jabalpur in India. Hij vertaalt er de catechismus in het Hindi. Fulco is taalbevlogen en als hij na de oorlog terugkomt uit de missie, promoveert hij in de theologie. Hij wordt leraar aan het seminarie van de Heeswijkse Abdij en gaat er theologie en filosofie doceren. De bijnaam 'Bosje', die hij van de studenten krijgt, verwijst waarschijnlijk naar zijn geboorteplek 't Woud.

In 1948 duikt de naam Has van Rukven op in het weekblad *De Brug* dat op de drukkerij van de abdij gemaakt wordt. Het is de schuilnaam onder een column waarin Has een boer is op Rukven, een bestaand gehucht tussen Heeswijk en Loosbroek, getrouwd met *ons Han*. Ze hebben een dochter, *ons Riek*, die later trouwt met *Arie, 'nen Dintherse*.
In 1949 neemt Has van Rukven de rol van '*fullieton-skrijver*'op zich. Wekelijks produceert hij een spannend verhaaltje in de geest van Dickens. Hij houdt dit jaren vol en wordt daarmee de meest gevierde dialectschrijver in de regio rond Heeswijk en Berlicum. 'Has' neemt het redacteurschap van *De Brug* op zich en schrijft onder verschillende pseudoniemen, maar de creatie van Has van Rukven blijft zijn grote succes. Hij weet levensecht te vertellen over het leven op het platteland. Hij heeft humor en gebruikt taalkundig interessante onderwerpen. Tal van zegswijzen en voorbeelden van plastisch en ongepolijst taalgebruik sieren zijn verhalen.

Has van Rukven is daarmee een van de 'geestelijke' dialectschrijvers van Brabant geworden. We denken aan Bart van Meer (pastoor te Boxmeer), Piet Heerkens S.V.D., Hugo Sterneberg S.J., de Karmeliet Ivo van Dinther, Kruisheer A. van den Elsen en Sientje van Mierikshoven, de pastoor van Best, die schreef onder de schuilnaam van een pastoorsmeid.
Tot 1976 blijft Has van Rukven actief als schrijver-redacteur in *De Brug*. Daarna volgen nog incidentele bijdragen tot 1983. In totaal produceerde Has naast de feuilletons honderden columns.

Dr. Fulco van der Heijden verrichtte ook veel vertaalwerk; meer dan honderd boeken en tientallen artikelen wist hij om te zetten in het Nederlands. Dat gebeurde vanuit het Frans, Duits, Engels, Grieks en Latijn, maar ook uit het Spaans en Italiaans. Tevens vertaalde hij 15 boeken vanuit het Nederlands in het Engels.
Hij publiceerde verhalen in de *Sint Jansklokken* (het latere *Bisdomblad* van Den Bosch), *Omhoog* (het kerkblad van Utrecht) en *Het Huisgezin* (het huidige *Brabants Dagblad*). Hij schreef missieverhalen voor *Het Offer* (het maandblad van de Abdij van Berne).
In 1982 verscheen er een bundeltje van zijn columns onder de titel *Femielie van Rukven*. Over deze uitgave was de auteur zelf niet erg tevreden. Veel fouten en geproduceerd in een nogal povere opmaak. '*Zunt*' vond hij het wel een beetje.

Wij meenden dat de schrijver meer eer verdiend had en besloten een nieuwe poging tot bundeling te ondernemen met medewerking van de oude auteur zelf. We maakten een brede selectie uit zijn smeuïge verhalen en redigeerden samen het boek *En het beste van Hasse*, dat na een aantal bijeenkomsten met veel borrels en tabak verscheen in de *Houvaastreeks* bij Uitgeverij Eburon te Delft in 1987.
In het voorjaar van 1987 programmeerden we een feestelijke presentatie in *De Proatstal* in de Koffiestraat in Heeswijk-Dinther. Alle familieleden waren genodigd en Ad de Laat (zelf een fan van Has van Rukven) zou optreden tot verhoging van de gezelligheid. Has moest volgens planning zelf een stukje lezen na ontvangst van het eerste exemplaar dat ik zou overhandigen vergezeld van een paar lovende woorden. Het was een koude dag, maar de opkomst was geweldig. Has zat te recipiëren met borrel en sigaar en genoot met volle teugen. Alles leek volgens plan te verlopen. Na enkele sfeerliedjes van Ad de Laat vond de officiële overhandiging plaats, maar Has las maar liever niks meer voor, want hij had het opeens erg warm, zo zei hij. Ad hernam het programma en mijn vrouw ging met Has even naar buiten voor frisse lucht. Daar begon Has plotseling weg te zakken en blauw aan te lopen. Mijn vrouw sleepte hem in paniek mee naar de bank in de woonkamer en zag hem allengs verder wegzinken.
In allerijl werd het alarmnummer gebeld en de ziekenwagen uit Veghel was er heel snel.
Alle pogingen tot reanimatie waren vergeefs.
Has stierf vlak na het feestelijke moment van de verschijning van zijn boek te midden van al zijn vrienden en fans. Het is de meest bizarre boekendoop die wij ooit beleefd hebben.

Overhandiging van het nieuwe boek. Nog geen uur later was de schrijver overleden.
foto: Ad de Laat

Alle 013 goed!

Dertien liedjes van dertien Tilburgse artiesten op een CD, uitgebracht door Stichting Cultuur 013 in het jaar 2013. Dat was het idee van Nachtburgemeester Godelieve Engbersen. Zij kreeg steun van Eef van Eerdewijk van Eef Events en van muziekscout Frans de Laat en het idee werd werkelijkheid.
Maar liefst 25 artiesten meldden zich aan met een eigen nummer. Op 3 maart werd alles live opgenomen in een overvol Paradox. Daarna konden de lezers van het Brabants Dagblad hun 10 favoriete liedjes kiezen. Meer dan 4000 mensen brachten hun stem uit. Drie nummers koos de organisatie er zelf bij.
Het eindresultaat is een CD met grote diversiteit, kleurrijke sfeervolle muziek, waarbij meer dan de helft uit Engelstalige liederen bestaat. De overigen zijn in het Nederlands of in het Tilburgs dialect. En over die laatste gaat het ons natuurlijk, maar eerst moeten we nog melden dat enkele Nederlandstalige liedjes oer-Tilburgs zijn, zoals *Elke stad die kent zijn stek* en *Alles voor Tilburg*. Die nummers zijn zeker niet de minste. Er is een humoristisch lied *De wijvendans* van Diedeliedavid & Gregor Swinkels te beluisteren en een bijzonder 'bluesy' Brabants nummer van Frans van der Meer & Leon van Egmond, getiteld *Wènter*. Frans van der Meer heeft de redactie al vaker verblijd, bijvoorbeeld met *Vrouwke Misère* (Brabants CD 12). Hij is de man achter Ferry van der Zaande die ook al meewerkte op Brabants CD 21 en 22. *Wènter* zou je een minimalistisch mijmerlied kunnen noemen. De tekst is sterk Tilburgs met prachtige woorden als *louwe, pitse, naovenaant, braai* en *sneuw die plèkt*. Het lied is ook instrumentaal knap uitgevoerd.
De CD kent een pittige meeslepende opening met *The Festival* van Isabelle Amé, waar de vrolijkheid vanaf spat. Alle nummers liggen lekker in het gehoor en de heldere vocalen van Maaike Hermans, Shanna Nicó, Hind Double H. Hakki en Marieke van Middelkoop vallen op evenals het instrumentarium bij Fly Sparks & The Do Re Mi's. Er is een aangename variatie in de stemmen en instrumenten van het totaal te beluisteren. Voorwaar niet gek voor zo'n gelegenheids CD.

Meer info: g.engbersen@elisabeth.nl

In munnen hof

In november 2012 verscheen de nieuwe dichtbundel *In munnen hof* van Ad Louwers uit Son. De ondertitel luidt: 'een verzameling Brabantse gedichten'. De eerste bundel van deze schrijver heette *Kerstmis vruuger*. Dit werk werd besproken in Brabants 36 en dat artikel sloot af met: Ad heeft plannen om een bloemlezing samen te stellen uit zijn overige werk. Dat zal een bundel worden waarin carnaval, kermis en andere herkenbare zaken aan de orde komen.

Welnu, de selectie is al geschied door de dorpsdichter van Son en Breugel.
Dichte wil ik, schrijve zal ik, al he'k van kunst nie veul benul.
Wa bij mijn dikzat 't geval is, 't is hul dikkels flauwekul...
Zo begint het op de eerste pagina van het nieuwe boekje. In *Efkes veuraf* zegt de schrijver: " 't Brabants dialect istur in veul sorte en tongvalle en 't mijn heb ik logischerwijze van ons moeder meegekrigge. Die kwam uit Veldhove en da wis munne leraar Nederlands op 't Augustinianum in Eindhove mijn feilloos te vertelle, toen ik vur d'n uurste keer munne mond ope din bij hum in de klas.
Mar da waar dan ook Hein Mandos, de grotste dialectkenner van Brabant en den auteur van onder andere 't kolossale standaardwerk *'De Brabantse spreekwoorden'*.
Hij zin altijd tege mijn: "Sprikt en schrijft gerust oew moerstaal en houwt die asjeblief in ere. As we da nie mir doen dan gaogut verlorre en da zou toch eeuwig zund zijn."
En hij ha gelijk en ik denk dattie mijn daormi toch wel 'n bietje geïnspreerd hi. En daor mag ik 'm dan ok gerust dankbaar vur zèn.
En da ben ik dan ok..."
In munnen hof is het titelgedicht waarmee de poëet de reeks van 46 gedichten opent. Je zou het een ontspannend gedicht kunnen noemen. Vanuit de luie zetel in de avondzon, met de broek een beetje open, neemt de schrijver de omgeving en de tijd rustig onder de loep. Hij hoeft niet naar het buitenland zoals zijn steggelende buren. Nee, hij loopt of fietst liever door het Brabantse land en kruipt 's avonds lekker in zijn eigen bed.
De meeste gedichten komen heel dichtbij. Ze zijn ondergebracht in de rubriekjes Familie, Carnaval, Vrije tijd en hobby's en Van alles wa. Een enkele keer stapt de dichter over op Nederlands. Je zou wel wat meer uniformiteit in de dichtregels wensen; een gelijk aantal lettergrepen zou het ritme in de verzen zeker verbeteren.
Veel gedichten herbergen een behoorlijke dosis humor en dat is mooi meegenomen. De nieuwe bundel beslaat 97 pagina's. Voor meer info: adlouwers@kpnmail.nl ■

Ad Louwers in actie

STADSE MENSE

Van wa boer Toon me lest vertelde,
ston ik toch wel efkes paf.
Nao 'ne fietstocht dur de velde
stapte bij hum 'n deftig vrouwke af.
"Mijnheer de boer, kunt u mij zeggen,"
zin 't vrouwke hul beleefd,
"en mij eens nader uit gaan leggen,
waarom die koe geen horens heeft."

Toon zin: "Bende daornaor neijschierig?
Ut is um te zurge dagge nie gestoke wordt.
Koeie zèn oit flink balstierig
en daorum zage we de horens kort.
En die blijve we dan ok zo houwe.
Veul werrek, mar de moeite werd.
Mar da di bist ze nie hi, zeg ik in vertrouwe,
kumt umda 't gin koej is mar 'n perd..."

Uit: In munnen hof.

Guido Gezelle de taaltovenaar

Ook en met name in dichterlijke kringen wordt er veelal smalend gereageerd als de dichter Guido Gezelle (1830-1999) weer eens ter sprake komt. Toch is hij, in ieder geval in mijn ogen, de grootste dichter die het Nederlands taalgebied rijk is. Ongetwijfeld heeft hij hier en daar wat 'niemandalletjes' de wereld in gestuurd, maar als je dat afzet tegen de schier onuitputtelijke reeks meer dan voortreffelijke gedichten, steekt hij met kop en schouders boven alles en iedereen uit. Gezelle is een taaltovenaar, die zijn weerga in de Lage Landen voorlopig niet gevonden heeft en wel nooit zal vinden. Guido Gezelle is een fenomeen.

Onlangs nam ik zijn Volledig Dichtwerk weer eens ter hand. Het is prachtig uitgegeven (dundruk) en omvat zo'n 2000 pagina's. De uitgave stond onder redactie van Jozef Boets.
Na elk gedicht volgt er een (woord)verklaring en dat is nodig ook. Als Westvlaams dialectdichter hanteert Gezelle een taal, die wij nog maar moeilijk verstaan.
Al bladerend in het Volledig Dichtwerk kwam ik natuurlijk de overbekende meesterwerkjes tegen, maar ook een aantal minder of mij geheel onbekende gedichten, die ik zonder terughoudendheid juweeltjes durf te noemen. Hierna laat ik er een volgen, voorzien van mijn persoonlijk commentaar.

Nogal wat Brabantse geestelijken, onder wie Piet Heerkens, misschien wel de nestor van de Brabantse dialectpoëzie, zijn met passie en meer of minder succesvol, in het voetspoor van Guido Gezelle getreden. Vandaar dat ik de relatie met Brabants en Cubra durf te leggen.

ARM HUISGEZIN

Onder 't duister dak gedoken
strooi en vodden altegaar,
heel onttodderd, half gebroken,
staat des werkmans woonsteê daar.

't Kaafgat, omme- en scheefgetrokken,
vallen gaat; en daar, deureen,
liggen afgerolde brokken
bruingebrand al, gruis en steen.

't Dak beneden, deur de wanden,
glazenloos, van latte en leem,
zie 'k getelde turven branden,
doodsch, in't deerlijk huisgeheem.

Open ligt het, alleroogen;
't waait erdeure en't sneeuwt erin;
's zomers zal me'er hitte in doogen,
's winters koude.-Arm huisgezin.

strooi en vodden altegaar = stro en graszoden samen
onttodderd = verwaarloosd
gebroken = in verval
kaafgat = schoorsteen
glazenloos = zonder ruiten
van latte en leem = met leem bestreken latten en twijgen (fitselwerk)
getelde turven = maar een paar
't deerlijk huisgeheem = het armzalig interieur
alleroogen = voor iedereen
doogen = lijden

Uit: Volledig dichtwerk, Kapellen, 1999

Het is allemaal 'armoe troef' in dit kot van een huis. Gezelle zag het en vond het de moeite waard om die doffe ellende zeer treffend te beschrijven. Welke dichter uit het Nederlands taalgebied heeft armoede zo sterk in beeld gebracht? Noem mij één gedicht en ik zal u dankbaar zijn!
De rillingen lopen je over de rug bij het lezen van dit gedicht en dat komt niet in de laatste plaats door het, uit zijn hart opwellende, spel van klanken: ontrodderd, gebroken, afgerolde brokken, bruingebrand, gruis en steen, turven branden: brrr, brrr, brrr. Je zou het van minder koud krijgen. In het laatste vers toont Gezelle zijn mededogen. Hij wist wat er omging bij de armen, als dichter en als priester. En hij was voelbaar met hen begaan. ■

Nòr Rüdesheim

Ès ge róntelum His fietse nie meetelt, dan zén Wim èn Nelly feitelek nog hòst noit nie op vekansie geweejst. Ja, oit zo 's af èn toe unnen dag. Mi 'n bus nòr Scheveningen èn nòr de Keukenhof. Nòr paleis 't Loo èn de grotten van Valkenburg. Oit zén ze ók meejgeweejst mi zónne "gratis dagtocht". Vanweejges de vervee:lendighèd in d're reug hán ze diejen dag vur Nelly's 'n gezondhèds-metras gekòcht. Die schòn koekoeksklok in hullie keuken kreejge ze 'r toen vur niks bè. Èn ók gónge ze oit òlling nòr 't buitelaand. Ginsgòns bè Mestricht de grèns over. Nog wijer ès Luik. Nòr Ons-Lieve-Vrouw van Banneux. Toen ze mi heure kaoie reug al bekant nie mir vórt kós èn d'n dokter 't over "hopen op 'n wonder" ha gehad. Mar nou ze al jorre in unne lektriese rolstoel zit, kùmt 'r van al dè gereis vanèiges niks mir af. "Och", zi Wim, "ès évvel 't weer rillek goewd is, dan drùlle we zuutjes over onzen èige misse. Dè's vur ons vekansie zat. Èn dan d'rbè, d'r vélt lichelek wè te wérke, wánne." Kéinder hén ze nie. Noit nie gehad ók nie. Van dè sórt wèrrek zén ze verschònd gebleejve. Mar rond hullie boerrehaus, dè vruuger van hum z'n aauwlùi waar, li unne groo:ten hof wór aalt wél iets te fruuten of te schoefelen is. Nie dèttie boert. Dè nie. Al meej nò de LTS is ie in Oss bè de geminte begonne. Daor hittie aalt gewérkt. Tot òn z'n pesjoen òn toew. "Mar nou hén we vórt alle daag vekansie," hurde Nelly's dikzat zeige. Meejpesant kééke ze mekare dan blééj èn tevreejen òn.

Op unnen dag stón innins dieje vrimde mens op de misse. Die zin: "Zouden jullie niet met de Zonnebloem op vakantie willen?" Zó begós 't. Vurdè ze 'r bèij goewd èn wel èrg in hán, zate ze same zes daag op "MS De Zonnebloem" èn vaorde ze mi diejen boo:t over de Rijn. Prachtig waar 't. Zó schòn. Èn alles meejgemakt. De dom van Keule geziejn. Èn Düsseldorf. Bè tijd èn wijle òn wirskante van 't wòtter hil hóg bèrrege. Meziekaovende. Bingo gespuld. Èn och, toch zó'n goei mense, war, dieje kapitein mi z'n hèlpers. Èn dan d'rbè, 't waar d'r ók óntiechelek goewd van ee:ten èn drinken. Dè ók nog 's ók. Merakels lèkker, mi snietsels bekant grótter ès oewen burd. 't Is nou al wir 'n pòr jaor geleeje, mar ze hén 't 'r alzeleeve nog over. Dè waar 'n vekansiereis um noit nie mir te vergee:te.

Vleej jaor mi de Pòsse - Wim stón in nééj sondusse dinger - kwaamp 't 'r out. Nelly ha al dikker geziejn dèttie in de prakkezòssie zaat mar wies nie goewd wór 't nou krèk over outgóng. Mar nou worde-n 't èij geleejd. Innins zinnie: "Ik baauw vur ons same unnen boo:t." Nelly verschoot 'r af. Mar wèttie in z'ne kop hi, dè hittie nie in z'n kont, èn umdùrrum wies ze al meej aachtermekare dètter korts gebaauwd zó worre. Korts worde meej saanderdaags, want Wim is nie krèk unne lùie krùier. D'r worde tee:keninge gekòcht, alterand geridschap òngeschaft, èn de hil dee:l kwaamp vol éijzer èn aander grèij te leejge. 't Duurde mar éfkes, of Wim stón van smèires tot saoves al dè éijzer òn mekare te braoie. Nò 'n mònd of 'n ding kóste al goewd zien dè't unnen boo:t zó worre. Zó meej èn dan kwaamp ók Onze-Lieven-Heer d'r òn te paas want Wim goide d'r nogal 's lichelek unne kwak krakende kneu:p overhene. D'r worde 't hil jaor sakkerdjuus hard gewérkt. Gin uurke verlet. 't Waar aalt vórtdoen èn nie tukke. Vier wee:ke geleeje waar 't dan zó wijd. De vèrref waar amperkes dreu:g, mar Nelly moog nou komme kéijke. Toen ze in rooi krulletters heure naam zaag stòn schoot ze òlling vol. Wim, zó gruts ès unne paow, moes daor 'n bietje van hoeste. 't Is ècht 'n pronkstuk geworre. Zó'n dikke vier mee:ter bree:d èn 'n klèin virtien mee:ter lang, mi 'n kombuiske èn 'n kajuit, 'n groo:te slòpkamer èn 'n spesjaal baon um 'r mi 'ne rolstoel hèndig op èn af te kunnen doen. 't Is grif 'n areghèd um te ziejn.

't Viel nog nie meej um hullie "Nelly" op diejen trailer te kréijge. Pas nò veul èrremoeie stù d'n boo:t in de burries um nòr buite te worre gereeje. Lief Hirke, ik zó m'n haand nou éfkes vur m'n orre haauwe...! Sakkerhél, wè dinnie 't. Kristeneziele. D'n innen over d'n andere. Gruuwelek. Paast diejen boo:t, mi die kar èn die raoj d'ronder, toch nie onder de durre deur. Èn toen Wim nò lang rikraoien òn 't bree:ke góng um dè staldurregat nog grótterder te make mieterde bekant 't hil aachterhaus in mekare. "Schèij af, schèij af," riejp Nelly, "dalek hén we nog ginnins gin haus mir." Nou hittie 't me klaorgemakt. Unne groo:ten boot gebaauwd, die noit gin wòtter zal ziejn. Nelly kós 'r per slot venant goedzat mi lee:ve, mar Wim ister séns vórt glad af. Hij kékt zó graow ès aasse èn zit d'n òllingen dag thaus tèine de toffel slès stillekes wè onderout te kéijke. Tót vleej wee:k. Innins stùttie op èn zittie: "Ik gò." Òn alleman die séns òn Nelly's vraogt "wór is ùllieje Wim?" zisse mi liefdeslichjes in d'r oo:ge: "Onze Wim, die zit op z'nnen boo:t. Die is op reis. Nòr Rüdesheim."

In het dialect van Heesch

Foto Frans van den Bogard

RÈTSE

Woor ik òk kom of zé,
nojt ziek de gevangetòrre,
den dék, de Mòòs,
ut pont van hiejr nor door,
zò schòn ès in Mèège.

Èn nèèrente ruik ik de klurre
van den Hof van Lof,
de zonnebloeme van Franse,
doewge van Henk van Gisteren,
zò puujr ès in Mèège.

Nerris huujr ik ut Angelus
van de pòòters, de nunnekus,
de kijnderhoj, de meulewiek,
ut ùrgel in de kerk,
zò wèèrm ès in Mèège.

Èn toch doeker ieder jòòr op ouwt,
gòk rètse,
op roet!

In het dialect van Oss
Uit: *Alle kanten op!* Brabants Boekenweekboek 2014

GIEL VAN GASTEL (OUD-GASTEL, 1943-2012)

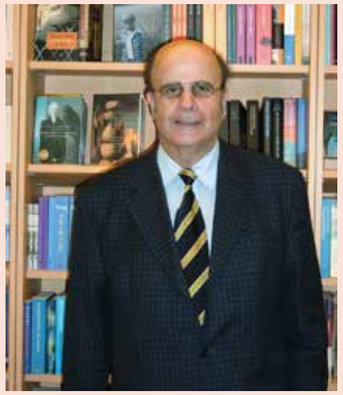

Michel de Koning, alias Giel van Gastel
Foto Archief De Koning

MEI

De lucht zit vol vorjaor.
Overal ruuk 't naor
pas gemaaid gras.
Op 't veldje vor 't 'uis
zit òòns vaoder.
Z'nen 'aor'aomer slao gaoten
in de stilte van den aovend.
't Blad van z'n zeissie, da blienkt
in 't licht van de lèège zon.
't Zal nie lang duren
of den buurman gienderwijd,
die begiend'ok.

'Oe zou'k 't vergeten?
't Kètsen van ijzer op staol.
't Vulde de buurt en m'ne kop
-aovend aon aovend-
jil 't vorjaor dur.

't Blèèk licht van de meimaond,
da zien ik nog elk jaor
bij 't zienken van de zon.
En 't pas gemaaid gras,
da ruuk ik nog steeds.
Mar de slag van den 'aomer
op 't blad van de zeissie,
die wor ik nòòit mèèr.

Uit: *Brabants bloesem*.
(Eerder gepubliceerd in Giel van Gastel op z'ne praotstoel, 1997)

30 + 1 jaar volksmuziekgroep de Glacis

De viering van het dertigjarig jubileum kwam plotseling op losse schroeven te staan.
De Glacis had in november 2013 twee jubileumconcerten gepland. Op 27 september daaraan voorafgaand maakte Liesbeth –accordeoniste van de groep - een lelijke val op haar schouder. Eerst denk je dan aan een gescheurde pees en dan kun je het spelen op een accordeon wel vergeten. Uiteindelijk bleek het een botscheur te zijn. Dus het komt weer in orde was het 'goede nieuws'. Dan moet er veel afgezegd worden in korte tijd en weet je niet wanneer je als groep de draad weer op kunt pakken. Een half jaar duurde het eer Liesbeth zover was dat ze aan optreden kon denken. Nu speelt ze weer de sterren van de hemel en gaat de Glacis dit jaar - heel bijzonder - haar 31jarig jubileum vieren.

Op 30 april 1983 werd de Glacis opgericht. Aanvankelijk voor een éénmalig optreden voor Heemkundekring Zuidkwartier op een Brabantse dag. Het werd een groot succes en smaakte daarom naar meer. Natuurlijk is er verloop in de bezetting geweest. Frans Nefs was de bedenker en maakt nog steeds deel uit van de groep. René Adriaansen volgde na een paar maanden in zijn voetspoor. Adri Verbraak en Liesbeth Slieker kwamen vijf jaar later de groep aanvullen. Sinds 2010 spelen ze nu in deze samenstelling.
Op maandagavond komen ze van zeven tot tien uur bij elkaar om te repeteren in Het Hof van Ram, het heemhuis van de heemkundekring Halchterth in Halsteren. Ze zijn ook alle vier lid van de heemkundekring

Daar trof ik het gezelschap dan aan, gezellig rond de tafel 'bakske koffie d'r bij'. Liesbeth Slieker, René Adriaansen, Frans Nefs en Adri Verbraak.

Adrie gaat een lied zingen. Als het lied gezongen is, 'stechelen' Liesbeth en René over de te gebruiken akkoorden in de begeleiding.

"Staat dat niet in de muziek dan?" vraag ik eigenwijs.
"Nee," zegt Frans, "dit is volksmuziek. Bij ons staat er in de regel maar één muzieklijntje op papier en daar gaan wij dan mee aan de slag."
"Dat is nou net het mooie," zegt Adri, "er samen uitkomen, hoe het op zijn mooist klinkt. *Me zoeke d'r ons eigen pertijke bij."*

"Waar halen jullie het repertoire allemaal vandaan?"
René geeft aan, dat er geput wordt uit een voorraad nummers die variëren van enkele honderden jaren oud tot werk waarvan de inkt nog nat is. Er worden door de leden ook veel nummers zelf geschreven.

"Zingen jullie alles in dialect?"
"Als dat zo uitkomt," zegt Liesbeth, "Meestal - als we zelf iets schrijven - is dat in dialect. Frans schrijft *Alters* en *Bergs*. Adri schrijft in het *Börrevliets*. Frans schrijft voor onze optredens ook heel korte verhaaltjes die hij dan presenteert. We houden er bij een optreden wel rekening mee dat we voor de hele provincie verstaanbaar blijven. In 2010 werd ons dialectgebruik gewaardeerd door dat ons de Ad de Laatprijs werd toegekend."
"Dialect heeft voor mij veel meer uitdrukkingsmogelijkheden dan het Standaardnederlands", zegt Frans, "het is ook mijn omgangstaal op de plaatsen waar ik me bij mensen op mijn gemak voel."
René vervolgt dat het de moeite waard is om daarom ook de website te bekijken waar de Glacis haar teksten publiceert. "Dat is een levende rubriek die steeds wordt aangevuld. Vandaag daar iets op gelezen; morgen kunnen er weer enkele nieuwe opstaan."

"Ik zal niet naar leeftijden vragen, maar wel allemaal vijfenvijftigplus dus?"
"Ja," zegt Frans, "ruimschoots, en nu Adri ook niet meer werkt, zijn we ook door de week nog wel eens beschikbaar om overdag te spelen. Denk maar aan bijeenkomsten van ouderenbonden enz. Wij kunnen dan een hele middag verzorgen en dat is voor de bestuurders ook een makkie. Ze hoeven alleen maar te openen en te sluiten en de Glacis doet de rest.
Ons devies is: Kunst met een kleine k, maar gezelligheid met een grote G."

"Jullie zijn nu eenendertig jaar bezig, komt daar dan nooit een eind aan?"
"Wij denken zelf van wel, maar we weten niet of dat over vijf, tien of twintig jaar is", grapt Liesbeth, "voorlopig gaat het nog heel erg leuk. Dus geen reden om er mee op te houden. En geloof me: muziek houdt je jong. Als er hier in de buurt weer een groep jongelui met Nederlandstalige volksmuziek zou willen beginnen, zou dat wel heel fijn zijn. Wij hebben zoveel om door te geven."

Ik merk aan de mensen dat ze weer willen gaan spelen.
" 't Is wel leutig om over de Glacis te schrijve," zegt Adri, *"mar eigenlijk motte de Glacis beleve."*
Daar ben ik nu - na nog enkele nummers van ze gehoord te hebben - ook van overtuigd.

Tel.: 0164 24 20 44
Zie ook :
www.volksmuziekgroepdeglacis.nl

RINY BOEIJEN

Noes

Riny Boeijen ontvangt de Willem Ivenprijs. Foto Frans van den Bogard

Ons tante Toos kwaam zèlden op d'n harde weg. Sondags nor de kerk èn deinsdags nor de mèrt; dè nog wel. Mar wijer kwaam ze de kiet nie uit. "Dè hoeft nie vur mijn," zin ze alt. "Ès ik thuis mi onze Mrinus 'n kartje kan legge, vein ik 't al lang goewd."
Onze ome Mrinus daacht doar aanders over. Hij ha ès saldoat in Indië geziite èn toen ie trugkwaam, waar ie veraanderd. 't Dörp waar 'm vort te klèèn. 't Liefste waar ie nor Australië vertrokke. Mar ja, tante Toos ha de boks ôn èn zoewe waar ie seins Indië nôit mer wijer gekomme ès de kerk èn de mèrt.
Toen 't noewdlot toesloeg èn ome Mrinus ziek wörde, begos ie in enne kiejr over Indië. Dè hattie nog nôit gedôn.
"Och Toos, gôtter toch is nor toe. 't Is doar zô schôn èn die mense in Soerabaja zijn zô vriendeluk. Ge zet nog hèl. Doeget dan vur mijn." Soerabaja. Doar ha tante Toos wel is van gehuurd. Dè waar toch 'n liedje van Anneke Gruunloo? Mar d'r nor toe gôn; dè waar iets aanders.
'n Half joar lôtter bèlde ze.
"Jonge, komt is proate."
Toen kwaam 't eruit. Daags vur dè ome Mrinus ging hemele, hattie tante Toos loate belove dèsse nor Indië ging. "Verkopt m'n munte mar èn gift dè ôn di vrouwke. Ze hiet Sarina èn ze wônt op di adres." Èn hij ha 'n foto uit z'n tès gehôld die ons tante Toos nog nôit erder ha gezien.
"Kikt is wèn schôn taand," zin ze, toesse mijn de foto gaaf. "Onze Mrinus zin dèttie doar iets goewd te maake ha. Mar wè, wee'k ok nie."
Sarina ha nie alliejn 'n por schôn taand. Dè zaag ik wel. Èn iets goewd te maake?
"Vannaacht stôn ie in enne kiejr in de slôpkamer. Jessus wè waar ik verschote. 'Ge moet gôn,' zin ie. 'Dè hedde beloofd. Nimt Rien van onze Wim mar mee. Die wit doar de weg.' Èn nou waar 't giestere ok al op d'n tillevisie, dèsse doar iets goewd te maake hen. Wè denkt 'r af? Gôdde mee?"
Op 't vliegvèld kreeg ze peur.
"Moet ik doar in? Och Mrinus toch. Wè doede me toch ôn."
Mar toen we emôl onderweeges waare, kreeg ze steeds miejr proat. Vurral toen we in Indonesië uitstapte.
"Och jessus wè'n hèt. Tis schaand dè'k 't zeg, mar 't wôtter stö in m'n onderboks. Èn al dè vollek. Ze laache wel amôl, maar ik het 'r nie zô op."
Durre kwèbbel ston nie stil èn ze ha unne kop ès vuur.
In Soerabaja ha'k 'n koasthuis besproke be 'n Indies vrouwke. Die prôtte Nederlands. Mar ons tante Toos moes nog efkes wenne. Zô veul waar zeker. In de badkamer ston unne cemènten bak mi wôtter èn doar waar ze ingeklomme. 't Waar ijskaaw, mar ze ha d'r èège lekker kunne waasse.
"Wè'n bezwaai," smiespelde ze toe we ôn tôffel zaate. "Tis dè'k nog uit de weeg kan, mar ze han diejen bak toch ok wè legger kunne maake?"
"Mar tante Toos," zin ik "ge hat nie in dieje bak moete klimme. Hedde dè steelpènneke nie gezien dan? Doarmi hadde wôtter over oewe kop moete giejte. Èn ge moet 'r ok oew za'k-mar-zegge mi waasse, ès ge nor de wc bent geweest."
Dè lèìste he me nog wè gegiive. Sanderdaags hasse d'r èège wel drie kerris verschônd, want iedere kiejr gôide ze dè wôtter over d'r todde heene in plôts van woar 't moes zijn. 't Waar 'n hiejl gezuuk vur we Sarina's gevonde han. Ze wônde midde in unne kampong, woar mee 'n groewte klocht jong um ons heene ston. Van d'r taand waar nie veul mer over. Toe'k de foto liejt zien, zaag ze 't mee.
"Och Noes," zin ze èn ik mèèn dè'k lichjes in dur oewge zaag. Mar dè kan ok dur de zon zijn geweest.
"Kend 'm?" begos ons tante Toos. "Munne mens. Mrinus."
"Jaaa," krèèjde Sarina. "Mrinoes, Noes."
We moesse mee nor binne. Wènnen èèremoej waar 't. De kiepe èn de gèèt liejpe dur d'n herd, mar ze kosse wènnig kepot maake. Sarina waar t'n halve mitte was. Ons tante Toos sloeg 'n haand vur durre mond.
"Och vrouwke toch. Lôt mijn die was mar doen."
Sarina wô doar niks van weete. We moesse gôn zitte èn 'n bèkske thee vatte. Mar dan kende ons tante Toos nie.
"Diejen thee kan strakke. Uurst de was."
We zijn verschèèjene kerris ôn geweest èn die twieje kosse 't goewd veine mi mekaare. Toch ha'k nog steeds nie dörve vroage wètter nou gebeurd waar. Op de lèìsten dag kos ik 'r nie mer onderuit èn kwaam Sarina mit verhaal. Ze vertelde dè ome Mrinus afscheid waar kômme neme. Mitte zjiep èn kèèjzat. Èn toen hattie de gèèt kepot gereeje.
"Zie de wel," spètte tante Toos. "Dörrum wô ik nernte nor toe. Hij kos nie rèìje. Hier vrouwke, dè's nog vur die gèèt." Ze gaaf Sarina's 't gèld èn die begos te brulle.
Toen kwaam er unne mens de misse op loewpe. De zoon van Sarina's. Hij gaaf 'n haand.
"Noes," zin ie. 't Waar net of dè'k 'm kende. Die stem, zuttie liejp èn vurral toe'k de kleur van z'n oewge zaag. Mar dè kan ok dur de zon zijn geweest.

In het dialect van Berghem
Winnend verhaal uit Alle kanten op! Brabants Boekenweekboek 2014

EDY MINNEBACH

De rèès omwoog

Begien juunie gieng 'r ginne dag vurbij of d'r wier wel oover geschreeve of 't was op de tilleviezie. Ik eb 't oover Alpe d'huzes, 't spektaokel waor iederjeen aon wulde bijdraoge.
't Leek mèèn 'n fantasties iedeej om wook meej te doen meej ta fietse.
Nor veul weeke van afzien en zwoege was dan èèndelek de dag daor da d'ik naor boove gieng.
De start was formiedaobel en liengs en rechs van mèèn gienge duuzende koerserijers meej omwoog.
Nor twij – drie bochte begon ik al wa af te taokele en steeds mjeer terrèèn te verliere, mar ik zeej teege m'n èège: "Kom op jong, d'r teege n'aon!"
Zoow kon ik ien de slipstriem van aandere koerserijers meej naor boove.
Alverweege begon ik al 'n bietje groene snjeeuw te zien, mar dur de aonmoedigienge van 't talrèèke pebliek slipte ik m'n èège toch wijer naor boove.
Mar de bochte bleeve mar komme...
't Goeje doel, waorvur ik op de fiets was geklomme, staarkte m'n 'maajnd' en zoow kwaam ik toch èèndelek bij de leste bocht, dus nog enkele onderde meeters en m'n aksie was geslaogd.
Mette fienis in zicht gebeurde d'r iets aorigs meej mèèn.
Ik schoot wakker uit m'n drwoom en loog uitgeblust en durnat in m'n bed.
Ik oj jeelemaol nie op de fiets gezeete, mar wel 'n schwoone drwoom gad.
Daordur neem ik nouw ekstra m'n petje n'af vur al die meese, die taor diejen baarg beklimme en daormeej 't goeje doel steune.
Sjapoo!

In het dialect van Woensdrecht
Uit: Alle kanten op!
Foto Frans van den Bogard.

WIM VAN GOMPEL

Overdrijving in spreekwoorden en uitdrukkingen

In mijn jeugd werd het taalgebruik van de toenmalige oude garde rijkelijk doorspekt met spreekwoorden en uitdrukkingen. Voortdurend debiteerden de oudjes hun voorgekookte wijsheden in geprefabriceerde zinswendingen. Ze hadden weerspreuken waar het weer zich altijd aan hield, ze hadden uitdrukkingen voor de precieze zaai- en oogsttijden. Voor alle problemen in de wereld hadden ze een pasklare oplossing bij de hand en zelfs de schijf van vijf was aan hen niet besteed: *hou handen en voeten warm, vul matig uwen darm, zet de poort van achter open en laat de dokter naar de kloten lopen.* **Er waren vele zekerheden en die waren mooi verpakt in kant-en-klare taal.**

Wat mij opviel was dat het logicagehalte van dat taalgebruik wel erg mager was. Ik verdacht er menigeen van dat het veelvuldig gebruik van spreekwoorden en uitdrukkingen het gevolg was van chronische denkluiheid. Men hoefde zelf immers niet na te denken want alle wijsheden waren al in die figuurlijke taalconventies vastgelegd. Achteraf gezien waren mijn jeugdige opvattingen misschien wel heel erg kort door de bocht.
Wat mij verder opviel was dat veel van die vaste zinswendingen gestoeld waren op overdrijving, waardoor ze voor mij nogal ongeloofwaardig overkwamen. Maar voor de ware spreekwoordfanatiekelingen ontleenden die uitdrukkingen juist hun zeggingskracht aan die overdrijving. En overdrijving is het onderwerp van deze bijdrage.
Als ik het goed zie, kan die overdrijving op twee manieren in het vat gegoten worden. Eerst en vooral kan de spreker uiting geven aan een grote emotionele betrokkenheid door een extreme formulering - vaak in de vorm van een overtrokken beeld - die meer belang aan een zaak toeschrijft dan een neutrale toeschouwer voor juist zou achten. Overdrijving kan ook wel een komisch effect hebben.
Neem nou bijvoorbeeld *hij is zo freet (blij) es n'n hond mee zeuven lullen*. Als je hiermee *de appel valt niet ver van de boom* vergelijkt, dan valt het volgende op. Dit laatste spreekwoord is ontleend aan de realiteit: een appel valt inderdaad recht naar beneden en komt dan onder de boom terecht. Heel anders bij een *hond met zeuven lullen*. Die kom je in de realiteit niet tegen: zevenlullige honden bestaan doodeenvoudig niet. Het beeld is dus niet aan de realiteit ontleend. Het is in al zijn extremiteit wel een schitterend beeld: een hond met voor iedere dag van de week een lul, wat een feest! De overdrijving zit hem hier in het feit dat de vergelijking niet op een bestaande realiteit gegrond is, zoals bijvoorbeeld bij *zo groen als gras*.
Dit soort overdreven taalgebruik is er voor het oprapen: *z'n eigen rot lachen, z'n eigen kapot schaomen, z'n eigen te barsten eten, bulten op z'ne kop zuipen, gaoten in z'n sokken lullen*. In letterlijke zin zijn deze uitdrukkingen uiteraard onzin. Er is sprake van zeer ver doorgevoerde beeldspraak, waarin overduidelijke onmogelijkheid een rol speelt. Het is allemaal "over the top". De spreker wil dwingend en overtuigend overkomen door een overdreven formulering. Een formulering als *hij heeft veel honger* is niet meer dan een zakelijke mededeling, maar *hij is hol toe z'ne groten teen* is in al zijn overdrijving echt om van te smullen. En wat te denken van *ge kunt er n'n hele mik rechtop in zetten*, gezegd van een stevige eter.
Van iemand die al te opzichtig naar het "vrouwvolk" gluurt wordt wel gezegd: *ge kijkt er al 't schoon af*. Naar het vrouwelijk schoon gluren hoort blijkbaar niet en de straf daarvoor is even subtiel als doeltreffend: het voorwerp van je ongevraagde lusten verschrompelt onder je ogen tot iets waar je helemaal niet naar wilt kijken.
Met dit type van figuurlijk taalgebruik zetten we de wereld op zijn kop. Neem nou: *z'n ogen zijn groter als z'n maog* 'hij schept meer op zijn bord dan hij op kan'. Duidelijk is meteen dat magen groter zijn dan ogen, en niet andersom. Maar door de omkering krijg je een overdreven, maar toch saillante en pregnante formulering.
Ge kunt tegen n'n bok nie keutelen en tegen God nie meutelen berust op een overdreven scenario, berustend op het feit dat een mens niet zoveel keutels kan produceren als een bok. Door de logica van het rijm vloeit daar vervolgens "logischerwijs" uit voort, dat je maar beter niet tegen God kunt mopperen. De nuchtere toehoorder zal mogelijk het verband tussen een keutelende bok en een strenge God ontgaan.

De overdrijving berust in bovenstaande voorbeelden op het gebruik van buitenproportionele beelden. Maar de overdrijving kan ook op een andere manier gestalte krijgen. Een aanspraak, verklaring, vordering, opvatting, enz. kan lager of hoger ingeschaald worden dan gerechtvaardigd is. Bij deze vorm van overdrijving wordt vaak gebruik gemaakt van uitersten, vervat in absolute (hoeveelheids)woorden:

nooit	altijd
niemand	iedereen
niets	alles
nergens	overal
geen	alle

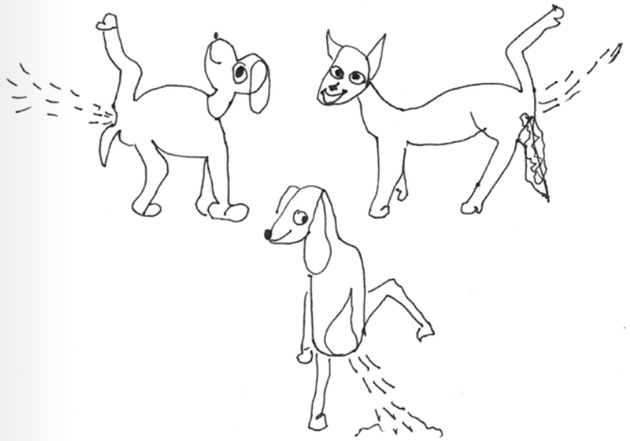

Door overdrijving gaan spreekwoorden en uitdrukkingen voor veel mensen meestal niet ongeloofwaardig klinken (zoals je misschien zou verwachten), maar krijgen vaak de status van onweerlegbaarheid, stelligheid, onbetwistbaarheid. Met verve wordt een standpunt verdedigd, een gedragswijze gerechtvaardigd, een wijsheid voor het voetlicht gebracht, enz.

Geraadpleegde literatuur:
C. Földes (ed), Res humanae proverborium et sententiarum, Tübingen 2004.
H. Mandos, M. Mandos – van de Pol, De Brabantse Spreekwoorden, Liempde/Zaltbommel 2003.

Tekening Nelleke de Laat

Die absolute woorden houden een overdrijving in: overal betekent in de praktijk op veel plaatsen, altijd betekent vaak, enz. Als iemand zegt: *hij is nooit thuis*, dan wordt niet meer bedoeld dan dat hij vaak de hort op is. Als iemand beweert dat hij een eeuwigheid moet wachten, betekent dat irritant lang.
Je hoeft maar oppervlakkig door een spreekwoordenverzameling te kijken om overdrijvingen van dit type op het spoor te komen. De woorden uit het rechter rijtje komen veel vaker voor dan die uit het linker rijtje en het woord *altijd* is met stip het populairst. We geven enkele voorbeelden.
Als ge lekker wilt schijten komde ***altijd*** *stront te kort* 'prettige omstandigheden duren meestal te kort'.
Een vliegende kraai vangt ***altijd*** *iets* 'gedane moeite wordt vaak beloond'.
Introuwen en onweer geeft ***altijd*** *gedonder* 'introuwen veroorzaakt vaak problemen'.
D'n duvel schijt ***altijd*** *op innen hoop* 'rijke mensen worden steeds rijker' .
Ik kom van ***nergens*** *en ik weet van* ***niks*** 'uitvlucht als men geen antwoord wil geven of zich van de domme wil houden'.
Mok is de moeier van ***alle*** *weer* 'bij mist laat het weer zich moeilijk voorspellen'.
Er is ***overal*** *ne maar aan* 'veel zaken hebben ook minder goede kanten'.
Ieder *huis heeft z'n kruis, de kleine van hout de grote van goud* 'er is vaak leed in gezinnen'.
Er is ***overal*** *'n hel aan* 'veel zaken hebben ook minder goede kanten'.
Het is ***nooit*** *zo kant en klaor of 't haopert hier en daor* 'werk is vaak voor verbetering vatbaar'.
Ze hangt 't er ***gelijk*** *op* 'ze besteedt veel geld aan kleding en sieraden'.
Alle *hondsgezeik* 'om de haverklap'.
Alles *op de arm,* ***niks*** *in de darm* 'vooral van uiterlijk vertoon houden'.

GERLAINE PITERS-JANSEN

VEURJAOR '77

'n bonte petozzie
kregt vùrm in wasco
krijt – zwarte vèrref
d'rover
veur de tover

oma schuift d'rre stoel d'rbij
oe gotte wè zwart
dè's niks veur mijn
en zeker nie
mee dè donker weer

mar as ik
in 't zwart de zon
kras in kleur
brikt meepesant buite
't zùnneke deur

In het dialect van Den Bosch

Uit: Brabants bloesem.

‘Allez Soldaat’, Als de wolven janken

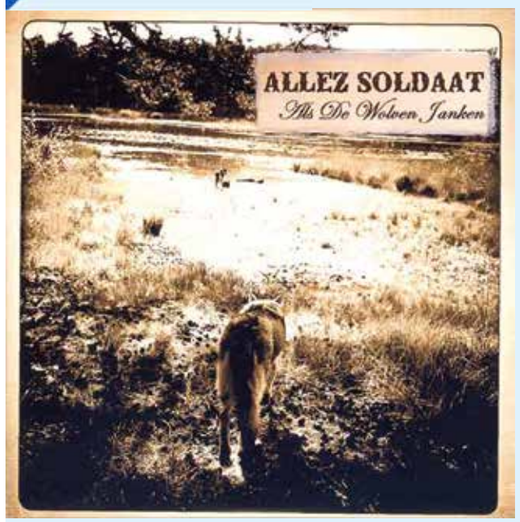

Twee jaar was Björn van der Doelen. Toen stond hij al tegen een balletje te trappen. Drie jaar later was hij keeper bij ‘The Goal Getters’ in Den Bosch. Weer veertien jaar verder, tijdens zijn werk als voetbalprof, nam hij tussen de wedstrijden door de gitaar ter hand. Vijf jaar daarna speelde hij in bandjes en nu, op zijn vierendertigste, is hij helemaal verslingerd aan muziek. “Ik houd erg veel van Amerikaanse muziek. Met name veel van Dylan- en Springsteenliedjes.” Dat hoor je terug in zijn gezongen verhaaltjes zonder refrein. In de opgezwollen blues van zijn band ‘Allez Soldaat’ herken je echter ook een beetje zijn grote voorbeeld ‘Queen’. Van de legendarische band rond Freddy Mercury nam hij dan ook alle cd’s mee naar het PSV-internaat, waar hij werkte aan zijn professionele carrière als voetballer.
In 2010 verscheen de debuut-cd van ‘Allez Soldaat’. De muziek van de Brabantse band kreeg op de tweede schijf, die in september 2012 verscheen, nog meer body. Drie blazers versterken de band en een solide productie draagt het album. Producent Gabriël Peeters bouwde de tracks uit tot sterk uiteenlopende luisterervaringen. Het elektrische gitaarwerk van Ruud van den Boogaard, het indringende toetsenwerk van Jordy Haven en de heldere stem van Ellen Jeurissen spelen daarbij een belangrijke rol. Maar het is vooral een schijf waarop zanger-gitarist Björn van der Doelen de hoofdrol speelt.
De stadse Brabander zit stevig aan zijn provincie vastgebakken. Een jaar voetballen als prof bij Standard Luik vond hij al een hele stap. “Ik merk dat ik me het meest op mijn gemak voel in het Brabantse land”. Brabants als zangtaal was dan ook een logische keuze. Zijn dialect is een mengelmoes van het Bosch en het Eindhovens. “Het is een beetje zoals ik praat, me prettig in voel en graag in gedij.”
Ooit waagde hij een poging in de taal van de blues. “Ik heb het geprobeerd in het Engels maar ik beheers die taal gewoon niet. Vaak val je terug op clichés of dingen die je oppikt uit films of liedjes.” Zingen in een vreemde taal leidt bovendien af van de tekst. “In het Brabants of Nederlands kun je daar niet omheen. Dan moet je luisteren naar het verhaal. Of het moet echt oninteressant zijn, of extreem poëtisch zodat je er geen donder van snapt. Engels moet je echt beheersen om iets fatsoenlijks op te kunnen schrijven. Als je gewoon rock ’n roll maakt en er een paar stoere termen uitgooit dan is dat goed. Maar ik moet het hebben van de verhalen die ik vertel.”
Zijn Brabants is wel veranderd. “Op mijn eerste cd was ik nog aan het zoeken. Ik denk dat ik mijn eigen Brabants nu wat meer gevonden heb. Het is fijn om je in die taal uit te drukken. Brabant is zo groot en het heeft zoveel verschillende dialecten. De ziel van het Brabants, dat zachte, dat vind ik heel erg mooi. Het is een mooie taal die klopt bij de verhalen die ik vertel en bij de sfeer van de liedjes.”

Op de eerste track van de nieuwe schijf wentelt Björn van der Doelen zich al meteen in het Brabantse gevoel: *Wa ge zei*. Lekker samen, liedjes zingen. “*Cis Verdonk*” en “*Als ge ooit*” komen daar zelfs vóór “Bob Dylan, the Beatles en de Stones” voorbij. In het psychedelisch klinkende *Droom* trekken de door drummer Peter van der Sanden geproduceerde klanken de aandacht. Krukken op een houten vloer, een ketting op een metalen aanrecht en een metalen stang tegen een oude melkbus. Ze geven de tekst iets magisch-realistisch mee. Soms heeft van der Doelen heimwee naar *Austin Texas* zoals blijkt in een countryachtige nummer. Hij blikt in uptempo terug naar het beroemde festival, waar het letterlijk en figuurlijk *hot* is.
In 2011 won Van der Doelen - als solist - met *Heul Gevecht* de prijs voor ‘Brabants Mooiste Lied’. Op de cd versterken een trompet en twee saxofoons die heftige worsteling nog eens extra. *Op eigen benen* is de vrij vertaalde Dylansong *You’re a big girl now*. Inspiratie voor zijn versie deed Björn op bij de Belgische band ‘Zita Zwoon’. Uiteindelijk groeide het lied uit tot een smartvolle wals op de cd. *Dansen* start met een tangoachtige melodie maar verandert in het tweede deel in een lekkere *surfsound*. *Huilen naar de maan* is - net als *Kruispunt* op de debuutschijf - een *talking song*. Met een soort r&b-break krijgt het ‘sleutellied’ van de cd soms bombastische proporties. Toch klinkt er niet alleen expressieve muziek op de schijf. De afsluiter is een typisch Van der Doelen-lied, *Zoals alleen een man zwijgen kan*, in americanastijl.

Ellen Jeurissen zingt *Mooie zondag* en *Weg van hier*. In die twee liedjes staat de levensgezellin van Björn duidelijk voor het voetlicht. Björn had ze ook kunnen zingen: “*Mooie zondag* gaat gewoon over ons eigen gezin. Het is begonnen met *Weg van Hier*. Dat is al een heel oud liedje dat ik anders wilde aanpakken. Toen heb ik gezegd, ‘zing jij het eens, want jij hebt vocaal veel meer dan ik’.” Bij *Mooie zondag* bleek de zanglijn ook prima te werken.
Ellen Jeurissen is meer dan de zangeres en de partner van Björn. Ze produceerde een clip, maakte foto’s en ontwierp de hoes. Die zaken stralen stuk voor stuk kwaliteit uit. De partners blijken dus allebei profs te zijn.

www.allezsoldaat.com

Clips van de cd:
Weg van hier:
http://www.youtube.com/watch?v=d8fFdTMoZnA
Zoals alleen een man zwijgen kan:
http://www.youtube.com/watch?v=5yex7-NuDb4 ■

VRUUTE

’t Zaând van den hof lit gespaje, bemist
(’t is toch ’ne lange winter gewist)
nou kömt er wèr lève vur kappus en lof
d’r wurdt wèr gevruut in ’t zaând van den hof.

Miene mins hèt dè èvvel al jaore gedaon
Gezörgd dèt ’t grei in ’t gelid kumt te staon
En was ie ojt thuus mè ziekteverlof
Dan wier ie wèr bèter in ’t zaând van den hof.

Nou is ie kontent. Hèt de mol al gevange
Die groef tusse de look en de piepers zien gange
Mar den bocht groeit ’m ovver de kop, ’t is toch grof
D’r mot al daag geschoefeld in ’t zaând van den hof

Ik vien ’t wèr trug op de mat, op de plee
Mar ’t kan me nie schille, ik zit er nie mee
’t lit op de bank, in ons bed, ziene slof
overal vien ik ’t zaând van den hof

Toch hoop ik dèt ie ’t nog jaore blieft doen
Ok al hèt ie ’saoves wa èèrd ân zien schoen
En al zit ie af en toe kei onder ’t stof
Want ik weet dèt ’t kömt van ’t zaând uut den hof

En wa g’in den hof ân èten ok viendt
’t is veul vur de buurt, vur de jong, vur de kniend
mar ’t duut ’m zo’n goed en ik weet dèt ik bof
âs ik pa wèr zie vruute in ’t zaând van den hof.

Uit: Brabants bloesem

JOS SWANENBERG

Brabants Bloesem, bloemlezing van gedichten in Brabants dialect

Het Brabantse dichten gaat met zijn tijd mee, zo laat deze bundel zien. Was de toon van gedichten in het verleden vaak nostalgisch en verheerlijkend, in de meer recente gedichten zijn de onderwerpen hedendaags en een 'rauw randje' wordt niet altijd geschuwd. Het corps van dialectdichters in Noord-Brabant toont bovendien dat je niet gepensioneerd hoeft te zijn om in het dialect te dichten. Er wordt gewerkt in diverse dichtvormen en de dynamiek die de dialectdichtkunst in Noord-Brabant de afgelopen decennia heeft laten zien, wekt de verwachting dat het einde van de beoefening ervan nog lang niet in zicht is.

Dit project werd jaren geleden gestart en beslaat uiteindelijk een selectie van 77 dialectdichters uit alle windhoeken van de provincie Noord-Brabant. De redactie bestond uit Frans Hoppenbrouwers, wijlen Michel de Koning, Ed Schilders, Cor Swanenberg en Jos Swanenberg.
De bundel bevat een selectie uit het totaal van dialectgedichten en liedteksten uit de provincie Noord-Brabant. Meer dan duizend teksten passeerden de redactie die de zware taak had alleen het allerbeste te selecteren. De overleden coryfeeën Bart van Meer, Piet Heerkens, Lodewijk van Woensel, Ivo van Dinther, Lechim, Jaon Jansen, Willem van 't Hof, Thieu Sijbers, H.A. Sterneberg, Ad de Laat, Arie van Roozendaal, Willem Iven, Frans van Doorn, Jodocus, Giel van Gastel, Drik de Bruijn, Bertus van der Zanden en Nelly Compen zijn vertegenwoordigd, maar ook de hedendaagse poëten Huub van Eijnthoven, Ad van Schijndel, Peter Aarts, Johan Biemans, Jan Naaijkens, Adri Hoppenbrouwers, Wim Daniëls, Ruud van der Heijden, Van Hepscheuten, Chris Kerkhoff, Erik van Os, JACE van de Ven, Henri de Booi, Toon Konings, Ad Louwers, Wim van Lier, Frans Nefs, Jef Peters, Lizzy van Pelt, Gerard Schalkx, Piet Snijders, Carel Thijssen, Gerard Ulijn, Ties Verhoeven, Henriëtte Vunderink, Mientje Wever, Willemien Willems-van de Moosdijk, Diny van Oostrum, Ans van Kessel, Gerard van Maasakkers, Jeanne van der Rijt, Lya de Haas, Lauran Toorians en Marja van Trier vielen, om er een aantal te noemen, zijn onder de gelukkigen.
Alle streken van de provincie zijn met hun verschillende dialecten vertegenwoordigd. De tijdspanne reikt van de jaren '90 van de 19e eeuw tot aan het huidige decennium. Er zijn zowel beschouwende gedichten in te vinden als lichtvoetige en humoristische. Dat is meteen de kracht en de aantrekkelijkheid van deze verzameling. Zo wordt Noord-Brabant ook in poëtisch opzicht voor één keer breeduit eer aan gedaan. En dat maakt het boek meteen uitzonderlijk. Nooit eerder is er een bloemlezing van Brabantse dialectpoëzie verschenen en niet gauw zal er een zo alles omvattende anthologie volgen. Het eerste exemplaar werd in Lith uitgereikt door Jos Swanenberg aan Rosemarie de Koning, de dochter van wijlen Michel de Koning, die nog een belangrijk aandeel in de totstandkoming van de uitgave heeft gehad. Nelleke de Laat nam de illustratie van *Brabants Bloesem* voor haar rekening.

Rosemarie de Koning met het eerste exemplaar van Brabants bloesem. foto Frans van den Bogard

Brabants Bloesem.
Bloemlezing van gedichten in Brabants dialect.
Gebonden, harde kaft, 150 pagina's,
prijs € 13,95. ISBN 978 90 5512 3896
Uitgeverij Van de Berg:
www.streekboeken.nl

Voorkeurspelling voor Brabants:

In de onderstaande tabel ziet u in de eerste kolom de spellingstekens uit de referentiespelling (Hoe schrijf ik mijn dialect? Leuven/Amersfoort 1999). In de tweede kolom staan voorbeelden uit het Standaardnederlands, in de volgende kolommen staan voorbeelden uit het Frans, Duits of Engels. U hoeft niet alle tekens te gebruiken. Als verschillende uitspraken van de -o- geen betekenisverschil opleveren in uw dialect kunt u gewoon [o] schrijven en [ó] schrappen.

Ref. spel.	SN	Frans	Duits	Engels
[ie]	lied	qui		
[iê]	bier	pire	Riese	sheep
[i]	lip			lip
[ee]	peer		Mehl	
[é]	bed	mais	Mensch	
[ê]	air	père		
[è]				back
[èè]	frêle			bad
[uu]	fuut	lune	Schlüssel	
[uû]	guur	pur	grün	
[u]	put	que		
[eu]	deur		mögen	
[ù]		boeuf	Köln	
[èù]	oeuvre	fleur		
[á]		face	Ball	
[aa]	zaak	pale	haben	
[oe]	boek	boule	kurz	foot
[oê]	boer		nur	fool
[ó]		mot	Tod	
[oo]	boor		Ohr	
[o]	pot		Kopf	wash
[ô]		corps		ball
[a]	van			
[â]				large

Colofon:
Brabants, jaargang 1, nummer 1, (juni 2014)
Brabants verschijnt vier keer per jaar, in juni, oktober, december en maart.

■ **Redactie:**
Riny Boeijen,
Jan Luysterburg (hoofdredacteur),
Ed Schilders,
Cor Swanenberg,
Jos Swanenberg.
Redactiesecretariaat:
Cor Swanenberg, Milrooijseweg 109,
5258 KG Berlicum, tel. 073-5031879.
corswanenberg@planet.nl
Aan dit nummer werkten mee: Joop van den Bremen, Wim Daniëls, Wim van Gompel, Van Hepscheuten, Henk Janssen, Junt, Ad Louwers, Edy Minnebach, Diny van Oostrum, Erik van Os, Gerlaine Piters-Jansen en Caspar van de Ven.
De volgende door de auteurs ingesproken teksten zijn te beluisteren op de website:
Riny Boeijen (Bèrgs (=Berghems!), Edy Minnebach (Woensdrechts), Gerard Ulijn (Oss), Mientje Wever (Boxmeers), Junt (Budels), Ad Louwers (Eindhovens) en als extra het alleen gesproken verhaal van Wim Schepers (Alphens). De audiopagina is te vinden op: www.cubra.nl/Brabants
De opnamen zijn gemaakt door Frans v.d. Bogaard en Cor Swanenberg.

■ Foto omslag: Ronald Rietman

■ Vormgeving:
Meyer Grafische Vormgeving, Asten

■ Druk: Grafisch Atelier Blaricum, Blaricum

■ Uitgever: Stichting Brabants, Huub van Lieshoutstraat 6, 5401 BV Uden. Telefoon: 06-51158839. E-mail: brabantsdigitaal@gmail.com KvK-nummer 60585412.
Bestellingen, opgave en mutatie van jaarabonnementen lopen via de uitgever.

■ Een jaarabonnement kost € 24,--. Losse nummers € 6,95. Voor abonnementen in het buitenland wordt de prijs verhoogd met de van toepassing zijnde verzendkosten.

ERIC VAN OS

AACHT KÈNDER: HÈT ZE MAR GRÔOT

Nie slaon!
Nie schreuwe!
Nie nèèpe!
Nie drèène!
Nie bèète!
Nie schuppe!
Nie kwèèke!
Nie schèène!

Agget hart hèt!
Èn naa te bèd!

Erik van Os,
foto Frans van den Bogaard

In het dialect van Tilburg
(Tilburgse moeder voedt haar acht kinderen op)

MIENTJE WEVER

SCHIPHOL

mî zien zwaore koffer
lôpt ie vör mien uut
hèj kiekt nog ènne keer um

vörbèj en toekomst
smelte same

iefkes ziej ik wèr
't kiend dè ik baarde

ik vuul de pien
scherper dan toen

groot brenge
um los te laote

de zilvere vogel klimt
langsaam umhoog
verlèt onze horizon

In het dialect van Boxmeer

Mientje Wever
foto Frans van den Bogaard

Van Hepscheuten

ZOLANG JE GOLFT, BLIJF JE AAN DE GOEDE KANT
VAN HET GRAS!..

Van Hepscheuten, pseudoniem van Jan van Rijthoven, idee en tekst, met illustratie van Kees Wouters